

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURUL TOPLANTISI

Türk Tarih Kurumu'nun 1972 yılı olağan Genel Kurulu 29 Nisan 1972 Cumartesi günü saat 10,15'de Ankara'da Kurum Merkezinde toplandı. Üyeler saat 9,30'da Atatürk'ün Anıt-kabirini ziyaret ederek bir çelenk koydular ve saygı durumunda bulundular. Kurum Başkanı Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu şeref defterine şunları yazdı:

"Büyük Atatürk!

Biz, Türk Tarih Kurumu üyeleri manevî huzurunda saygı ve sevgilerimizi sunmaya geldik."

Daha sonra devrim şehitlerinin mezarları ziyaret edilerek bir buket kondu.

Kurum merkezine dönen üyeler saat 10,15'de Genel Kurul toplantısına katıldılar.

Başkan çoğunluk bulunduğundan toplantıyı açtığını, üyelerimizden Bay Tahsin Öz'ün rahatsızlığı dolayısıyla bu toplantıya katılmadığını, Prof. Münir Aktepe'nin de izinli olarak memleket dışında bulunduğunu, böylece toplantıya 28 üyenin katıldığını bildirerek bu yıl aramızdan ayrılmış olan rahmetli Prof. Dr. Halil Demircioğlu'nun hatırası için üyeleri bir dakika saygı duruşuna çağırdı. Başkan kısa konuşmasında şunları söyledi:

"Arkadaşlar, Büyük Önderimizin eseri olan Kurumumuz 41 inci yılını idrak etmiş bulunuyor. Bunun gibi sizlere bildireceğim bir mutlu haberimiz daha var. Değerli üyemiz Sayın Arif Müfid Mansel'in 65 yaşını doldurması dolayısıyla kendisi için bir armağan kitabının yayınlanmasını kararlaştırmıştık. Memnuniyetle belirtmek isterim ki, arkadaşımızın bu armağan kitabı için gelen bilimsel makalelerin sayısı 80'i bulmuştur. Arkadaşımız Sayın Arif Müfid Mansel'e devamlı başarılar dilerim.

Arkadaşlar, hepinizi sevgilerimle saygılarımla selâmlamaktan bahtiyarlık duyuyorum."

Başkanın bu konuşmasından sonra Genel Müdür Uluğ İğdemir söz alarak gündemin 4 üncü maddesi gereğince bu yıl diploması verilecek olan muhabir üyelerimizden Doçent Dr. Berrin Yurdadoğ'un yurt dışında bulunması dolayısıyla şimdi burada olmadığını, bu itibarla gündemin öteki maddelerine geçilebileceğini söyledi.

Gündemin 5 inci maddesine geçilerek Genel Kurul konuşmalarını idare etmek üzere yapılan açık oylamada Genel Kurul Başkanlığına Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel, İkinci Başkanlığa Bayan Fakihe Öymen, yazmanlıklara da Prof. Dr. Bahadır Alkım ve Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ seçildiler.

Başkan Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel ve yazmanlar Başkanlık divanında yerlerini aldıktan sonra gündemdeki konuların konuşulmasına geçildi.

Genel Müdür Uluğ İğdemir Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurullarının 1971 çalışma raporlarını okudu. Başkan raporlar hakkında söz isteyen olup olmadığını sordu. Söz isteyen olmadığından raporları oya koydu. Raporlar oybirliği ile kabul edilerek Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurulları 1971 işlemlerinden dolayı akladılar.

Bu sırada geçen yıl muhabir üyeliğe seçilmiş olan Doçent Dr. Berrin Yurdadoğ'un geldiği anlaşıldığından salona alındılar. Berrin Yurdadoğ'un üyelik beratını Prof. Dr. Âfet İnan kendisine sundu ve kutladı.

Daha sonra gündemin yedinci maddesine geçilerek 1972 yılı bütçesini incelemek üzere bir yarkurulun seçimine geçildi. Yarkurula her koldan bir üyenin girmesi önerildiğinden yapılan açık oylamada Eskiçağ Kolundan Dr. Hâmit Koşay, Ortaçağ Kolundan Prof. Dr. Tahsin Yazıcı ve Yeniçağ Kolundan Bayan Fakihe Öymen Bütçe Yarkurulu'na oybirliği ile seçildiler.

Bundan sonra gündemin seçimlerle ilgili 8-12 nci maddelerine geçildi. Yönetim Kurulu için gizli oyla yapılan seçimde asıl üyeliklere Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Ord. Prof. Dr. Sedat Alp, Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Dr. Tahsin Özgüç, Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Cemal Tukin; yedek üyeliklere Prof. Dr. Âfet İnan, Prof. Dr. Afif Erzen ve Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan seçildiler. Denetleme Kurulu için açık oyla yapılan seçimi Bayan Fakihe Öymen, Prof. Dr. Şerafettin Turan ve Prof. Dr. Semavi Eyice kazandılar.

Haysiyet Divanının olduğu gibi muhafaza edilmesi, yedek üyeliklere Dr. Hâmit Koşay'la Prof. Tayyib Gökbilgin'in getirilmesi, Basımevi Yönetim Kurulu ile Kitaplık Komisyonunun olduğu gibi muhafaza edilmesi oybirliği ile kabul edildi.

Gündemin 13 üncü maddesine geçilerek Londra Üniversitesi Profesörlerinden Bernard Lewis oybirliği ile Şeref Üyeliğine seçildi. Vakit geçmiş olduğundan üye seçimlerine öğleden sonra saat 15'de devam edilmek üzere saat 12,30'da oturuma son verildi.

Genel Kurul saat 15'de ikinci başkan Bayan Fakihe Öymen'in Başkanlığında toplandı. Üye seçimlerine devam edilerek İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Profesörlerinden Dr. Adnan Pekman, Erzurum Atatürk Üniversitesi Yeniçağ Tarihi Doçenti Dr. Abdurrahman Çaycı, İstanbul Üniversitesi Yeniçağ Tarihi Doçenti Dr. Bekir Kütükoğlu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Doçenti Halil Sahillioğlu, aynı fakültenin Türk İktisat Tarihi Profesörlerinden Dr. Lütfi Güçer ve İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Kemal Çığ Türk Tarih Kurumu'nun muhabir üyeliklerine seçildiler.

Gündemin 14 üncü maddesine geçilerek Bütçe Komisyonundan gelen Kurumun 1972 yılı gelir ve gider bütçeleriyle, gerekçe ve Bütçe Yönetmeliği okundu. Bütçe üzerinde yapılan sorulara Genel Müdür gerekli açıklamaları yaptıktan sonra oya kondu ve 5.730.250 lira gelir, 5.728.100 lira gider olmak üzere 1972 bütçesi oybirliği ile onaylandı.

Daha sonra Yönetim Kurulu ile kollardan ve üyelerden gelen öneriler görüşülerek şunlara karar verildi:

a) Telif Hakları Yönetmeliğinin telif ve çeviri ücretlerine ait baremi bugünkü hayat şartlarına göre tatmin edici olmadığından Millî Eğitim Bakanlığının son defa kabul ettiği barem de göz önüne alınarak Yönetim Kurulunca hazırlanan yönet-

meliğin 13 üncü maddesini değiştiren tasarı okunarak iki küçük düzeltmeden sonra olduğu gibi onaylandı.

b) Türk Tarih Kurumu adına kongre ve benzeri toplantılara katılacak üyelerle yurt içinde ve yurt dışında bilimsel inceleme yapmak üzere Kurumdan ödenek alacak üyelerin uyması gereken kurallar hakkında geçen Genel Kurulun arzusuyla Yönetim Kurulunca hazırlanan tasarı okunarak olduğu gibi onaylandı ve bu tasarrının bir genelge ile üyelere bildirilmesi kabul edildi.

c) Şarkiyatçılar Birliğince kurulması düşünülen Türkoloji örgütü hakkında Macar bilginlerinden Dr. Hazai'den Kurum Genel Sekreterliğine gelen ve Yönetim Kurulunca Genel Kurul'a sunulan yazılar okundu: Genel Müdür bir açıklama yaparak Türk Dil Kurumuna da gelen bu önerilerin önümüzdeki Eylül'de Ankara'da toplanacak olan Birinci Türk Dili Kongresi münasebetiyle Ankara'ya gelecek Türkologlarla birlikte görüşülmesine karar verildiğini söyledi. Daha sonra söz alan Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, böyle bir örgütün kurulması için kendisinin başkanlığında Bursa'da bir toplantı yapılacağını söyledi. Konu görüşülerek bu toplantılar sonunda varılacak karara göre hareket edilmesi için Yönetim Kurulu'na yetki verildi.

ç) Eskiçağ Kolundan gelen ve 23-30 Eylül 1973 tarihleri arasında Ankara ve İzmir'de toplanacak olan X. Klasik Arkeoloji Kongresi'nin Eskiçağ Kolunca organize edilmesine ve kongrenin ilk masrafları için Kurumca 70 bin liralık bir yardım yapılmasına dair bulunan yazı okundu: Artırımlardan kongreler dilimine eklenmek suretiyle 70 bin liralık yardımın yapılması ve kongrenin Eskiçağ Kolunca yürütülmesi uygun görüldü.

d) Eskiçağ Kolundan gelen ve 5-10 Temmuz 1972 tarihleri arasında Sofya'da toplanacak olan Uluslararası I. Trakoloji Kongresine üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel, Prof. Dr. Afif Erzen ve Dr. Hâmit Koşay'ın katılmasına Kolca karar verildiğine dair olan yazılar okunarak onaylandı.

e) Eskiçağ Kolundan gelen ve 10-16 Eylül 1972 tarihleri arasında Oxford'da toplanacak olan Uluslararası VI. İran Arkeolojisi ve Sanatı Kongresine üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın katılmasına Kolca karar verildiğine dair olan yazı okunarak onaylandı.

f) Dr. Hâmit Koşay, Cumhuriyetin 50 nci yıldönümü dolayısıyla Kurumumuzun neler yapacağını sorması üzerine Genel Müdür söz alarak daha önce bu konuda bir program hazırlandığını, Atatürk Araştırma Merkezinin bu programı gerçekleştirme işini üzerine alarak bazı üyelere görev verildiğini açıkladı. Prof. Dr. Adnan Erzi Türkiye'de son elli yılda Türk ve Türkiye tarihi hakkında yayınlanan makalelerin eleştirmeli bir bibliyografyasını hazırlamakta olduğunu, şimdiye kadar 10 bin fişi bulunduğunu söyledi, kendisine teşekkür edildi ve ellinci yıldönümüne yetiştirilmesi istendi. Ellinci yıldönümü için hazırlanacak eserlerin zamanında bastırılması için Yönetim Kurulu'na yetki verildi.

g) Ord. Prof. Hikmet Bayur, Üye Seçim Yönetmeliği'nin bazı aksaklıkları bulunduğunu, bunu düzeltmek gerektiğini, Yönetim Kurulu'nun yeni bir tasarı hazırlayarak Genel Kurul'a getirmesini önerdi. Üye Seçim Yönetmeliği ile öteki yönetmeliklerin gözden geçirilerek günün şartlarına uygun hale getirilmesine ve sonbaharda Kol toplantılarının Ankara'da yapılmasına, bu münasebetle Genel Kurulun da olağanüstü toplanarak yönetmelikleri incelemesine oybirliği ile karar verildi.

TÜRK TARİH KURUMU YÖNETİM KURULU'NUN
1971 ÇALIŞMA YILI RAPORU

Genel Kurul'un Sayın Üyeleri,

Yönetim Kurulumuzun 1971 çalışma yılı raporunu yüce katınıza sunuyoruz :

BÜTÇE DURUMU

Kurumumuzun 1971 yılı gelir ve giderleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

A. G E L İ R L E R

<i>Bölüm</i>	<i>Gelirlerin Çeşidi</i>	<i>Bütçeye Konan</i>		<i>Sağlanan</i>	
		<i>Lira</i>	<i>K.</i>	<i>Lira</i>	<i>K.</i>
I	Kurum Artırımından	725.000	—		
II	Atatürk vasiyeti geliri	3.850.000	—	3.923.042,64	
III	Üye ödentileri	250	—	290,—	
IV	Yayın gelirleri	165.000	—	198.588,45	
V	Basımevi geliri	775.000	—	799.068,19	
IV	Türlü gelirler	102.500	—	221.853,24	
	TOPLAM	5.617.750	—	5.142.842,52	

B. G İ D E R L E R

<i>Bölüm</i>	<i>Giderlerin Çeşidi</i>	<i>Bütçeye Konan</i>		<i>Harcanan</i>	
		<i>Lira</i>	<i>K.</i>	<i>Lira</i>	<i>K.</i>
I	Görevli giderleri	1.630.900	—	1.387.192,51	
II	İdarî giderler	275.000	—	327.337,10	
III	Bilimsel giderler	1.895.000	—	1.485.104,76	
IV	Yatırımlar ve yatırımla ilgili giderler	1.503.000	—	1.453.508,23	
V	Yayın zararları	300.001	—	331.780,05	
	TOPLAM	5.603.901	—	4.984.922,65	

Bu tablolarda görüldüğü üzere Kurumumuzun 1971 yılı gelirleri bütçe ile tasarlanan gelirlerden 474.907 lira 48 kuruş eksik görünmekte ise de, bu gerçek bir eksiklik değildir. Çünkü gelirlerimiz giderlerimize yettiğinden gelir bütçemizin I. Kurum artırımı bölümünden bir şey alınmamıştır. 725.000 lira olarak görünen bu bölümü düşersek, gerçek gelirlerimizin bütçeye konandan 250.092 lira 52 kuruş fazla olduğu anlaşılır.

Giderlerimiz ise bütçe ile tasarlanandan 618.978 lira 35 kuruş eksik olmuştur. Böylece 1971 sonunda 157.919 lira 87 kuruş artırılarak yedek akçelerimize katılmıştır.

YAYIN İŞLERİ

Bu yıl içinde şu eserlerin basımı bitmiş ve yayınlanmıştır:

- 1 - TAHSİN ÖZGÜÇ: *Demir Devrinde Kültepe ve Civarı* (Türkçe ve İngilizce).
- 2 - KUTLU EMRE: *Anadolu Kurşun Figürinleri ve Taş Kalıpları* (Türkçe ve İngilizce).
- 3 - ELIZABETH ALFÖLDİ: *Anamur Nekropolü* (Türkçe ve İngilizce).
- 4 - ÇAĞATAY ULUÇAY: *Harem II.*
- 5 - GORDON CHILDE: (Türkçeye çeviren, ŞEVKET AZİZ KANSU) *Doğunun Prehistoryası* (2. baskı).
- 6 - L. S. B. LEAKEY: (Türkçeye çeviren, GÜVEN ARSEBÜK) *İnsanın Ataları.*
- 7 - ADNAN ERZİ: *Belleten dizini I.*
- 8 - ŞEVKET AZİZ KANSU: *İnsanlığın Kaynakları ve İlk Medeniyetler I.* (2. baskı).
- 9 - ARIF MÜFİD MANSEL: *Ege ve Yunan Tarihi* (3. baskı).
- 10 - KÂZİM ÖZALP: *Milli Mücadele 1919 - 1922 I.*
- 11 - ÂFET İNAN: *Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Birinci Sanayi Planı* 1933.
- 12 - FARUK SÜMER - ALİ SEVİM: *İslâm Kaynaklarına göre Malazgirt Savaşı.*
- 13 - ALİ SEVİM: *Malazgirt Meydan Savaşı.*
- 14 - SEMAVİ EYİCE: *Malazgirt Savaşını Kaybeden IV. Romanos Diogenes.*
- 15 - *Belleten: 137 - 140.*
- 16 - *Belgeler: 9 - 12.*

Şu eserlerin basımı bitmek üzeredir:

- 1 - TAHSİN YAZICI: *Menakib-i Cemaleddin Savi.*
  - 2 - AŞKIDİL AKARCA: *Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri.*
  - 3 - İSMAIL HAKKI UZUNÇARŞILI: *Mekke-i Mükerrreme Emirleri.*
- Bu yıl içinde şu eserlerin basımına başlanmıştır:
- 1 - ANTOINE GALLAND: *İstanbul'a ait Günlük Hatıralar. II.* cilt.
  - 2 - FEVZİYE ABDULLAH TANSEL: *Namık Kemal'in Hususi Mektupları. III.* cilt.
  - 3 - JALE İNAN: *Side'nin Roma Devri Heykeltraşlığı.*
  - 4 - SEDAT ALP: *Konya civarında Karahöyük'te bulunan Silindir ve Damga Mühürleri* (Türkçe kısmı).
  - 5 - *Arif Müfid Mansel Armağanı.*
  - 6 - AGÂH SIRRI LEVENT: *Türk Edebiyatı Tarihine Giriş.*
  - 7 - İSMAIL HAKKI UZUNÇARŞILI: *Osmanlı Tarihi I.* cilt (3. baskı).
  - 8 - ÖMER LÜTFİ BARKAN: *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri.*
  - 9 - B. N. ŞİMŞİR: *İngiliz Belgelerinde Atatürk.*
  - 10 - *Atatürk Konferansları IV.*
  - 11 - *Malazgirt Armağanı.*
  - 12 - ADNAN ERZİ: *Tahir'in Selçuknâmesinde Alp Arslan ve Malazgirt.*
  - 13 - ADNAN ERZİ: *Belleten Dizini II.*

Bunlardan başka Malazgirt Zaferinin 900 üncü yıldönümü dolayısıyla Kurumumuzda hazırlanan sergiyi tanıtan küçük bir broşürün baskısı bitmek üzeredir.

Ayrıca Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Eti Dili Doçenti Dr. Hayri Ertem'in "Boğazköy Metinlerine göre Hititler Devri Anadolusunun

Florasi" adlı eseri Kurum yayınları arasında basılmak üzere satın alındığı gibi, İkinci Meşrutiyet ve Birinci Cihan Savaşının en önemli kaynaklarından biri olan Eski Maliye Nazırı Cavit Bey'in 24 defterden ibaret anıları da satın alınmış bulunmaktadır.

Kurumumuz yayınları arasında basılması için yıllarca önce baskı programımıza girmiş olan Matrakçı Nasuh'un "Beyan-i Menazil-i Sefer-i Irakeyn" adlı minyatürlü ünlü eseri ile aynı yazarın Topkapı Sarayı Kitaplığında bulunan minyatürlü iki eserinin renkli filimleri yaptırılmıştır. İyi cins kuşe kâğıt tedarik edilir edilmez bunların da baskısına başlanacaktır.

ULUSLARARASI KONGRELER VE SERGİLER

Genel Kurul'un 14 Nisan 1971'de verdiği kararlara göre bu yıl Uluslararası üç kongre ve konferansa katılmış bulunuyoruz:

22 - 28 Ağustos 1971'de Macaristan'da Szeged şehrinde toplanan Uluslararası Altaistik Daimî Konferansına üyelerimizden Dr. Hâmit Koşay'la Prof. Tayyib Gökbilgin katılmışlardır. Konferansa Dr. Hâmit Koşay "Türk Dili ile ilgili Prehistorik İzler" konusunda, Prof. Tayyib Gökbilgin "Sultan II. Beyazıt'ın 1499'da Lepanto seferinde yaptığı türlü masraflar üzerine fikir veren orijinal belgenin tahlili" konusunda birer bildiri sunmuşlar, ayrıca başka bildiriler münasebetiyle konuları aydınlatan müdahalelerle çalışmalara katılmışlardır. Bu toplantı vesilesiyle üyelerimizden Prof. Tayyib Gökbilgin'e 25 Ağustos günü Üniversite binasında ünlü Körösi Csoma Bilim Kurumunun Şeref Üyeliği tevcih olunarak beratı verilmiştir.

9 - 15 Eylül 1971'de Belgrad'da toplanan Uluslararası VIII. Prehistuvar ve Protohistuvar Kongresine üyelerimizden Dr. Hâmit Koşay katılmış ve "Keban'da su altında kalacak olan Pulur-Sakyol kazılarında dört mevsimde alınan sonuçlar" konusunda projeksiyonlu bir bildiri sunmuştur.

6 - 12 Eylül 1971'de Bükreş'te toplanan Uluslararası XIV. Bizans Araştırmaları Kongresine üyelerimizden Prof. Tayyib Gökbilgin katılmıştır. Arkadaşımız çeşitli seksiyonlara sunulan bildiriler dolayısıyla söz alarak konuları aydınlatan önemli müdahalelerde bulunmak suretiyle kongre çalışmalarına katkıda bulunmuştur.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YARDIM

Üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Viyana Arşiv ve Kitaplıklarında yaptığı bilimsel araştırmaların giderleri Genel Kurulumuzun geçen yıl verdiği karar gereğince Kurumumuzca ödenmiştir.

KONFERANSLAR

Atatürk Yıllık Konferanslarının X. dizisi bu yıl 17 Aralık 1971'de başlamak ve 23 Haziran 1972'de bitmek üzere 15 konferansla düzenlenmiştir. Konferansların listesini aşağıda sunuyoruz:

- 17 ARALIK 1971 CUMA: Amiral Afif Büyüktuğrul: *Deniz Olaylarının Kurtuluş Savaşı Üzerindeki Etkisi.*
 31 ARALIK 1971 CUMA: Rauf İnan: *Atatürk'ün Devraldığı Eğitim.*

- 14 OCAK 1971 CUMA: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz: *Selçuklu Türkçesinin Genel Yapısı.*
- 18 ŞUBAT 1972 CUMA: Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ: *Türklerde Denizcilik Geleneği.*
- 3 MART 1972 CUMA: Y. Mimar Yılmaz Önge: *Selçuklular ve Beyliklerde Ahşap Tavanlar.*
- 17 MART 1972 CUMA: Doç. Dr. Yaşar Yücel: *Anadolu ve Yakın Doğu üzerinde 1393 - 1394 Timur Tehlikesi.*
- 24 MART 1972 CUMA: Prof. Tayyib Gökbilgin: *Türk İdaresinde Budin.*
- 31 MART 1972 CUMA: Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver: *Osmanlı Türklerinde Müsbet İlimler ve Muvakkithaneler Tarihi Üzerine.*
- 14 NİSAN 1972 CUMA: Prof. Dr. Nimet Özgüç: *Acem Höyük Mühür Baskıları.*
- 28 NİSAN 1972 CUMA: Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel: *Perge'de Tapınak Araştırmaları.*
- 12 MAYIS 1972 CUMA: Doç. Dr. Nejat Göyünç: *XIX. Yüzyılda Tahrandaki Temsilcilerimiz ve Bunların Türk-İran İlişkilerine Etkileri.*
- 26 MAYIS 1972 CUMA: Uğur Derman: *İstanbul'da ve Anadolu'da Eski Menzıl Yolları Dinlenme Yerleri.*
- 9 HAZİRAN 1972 CUMA: Prof. Dr. Ali Sevim: *Diyarbakır Bölgesinin Büyük Selçuklu İmparatorluğuna Katılması.*
- 16 HAZİRAN 1972 CUMA: Doç. Dr. Nejat Kaymaz: *Selçuklu Devri Türkiyesinin Ekonomik-Malî Durumuna Genel bir Bakış.*
- 23 HAZİRAN 1972 CUMA: Emek. Dz. Albayı Saim Besbelli: *Atatürk ve Türk Denizciliği.*

Bunlardan başka 16 Nisan 1971'de Macar bilginlerinden Doçent Dr. Kaldy-Nagy Kurumumuzun davetlisi olarak Ankara'ya gelmiş ve "Türk Macar Tarihi İlişkileri" konusunda bir konferans vermiş olduğu gibi, 12 Mayıs 1971'de Almanya'nın Freiburg Üniversitesi Modern Tarih Profesörü Dr. Andreas Hillgruber "Birinci ve İkinci Dünya Savaşında Almanların Savaş Hedefleri" konusunda, 14 Eylül 1971'de Dışişleri Bakanlığının davetlisi olarak Ankara'ya gelen Mısır Arab Cumhuriyeti Bilginlerinden Dr. Mahmut Nahas "Aslında Türk Sanatı olan Minyatür" konusunda birer konferans vermişlerdir.

TÜRK TARİH KURUMU'NUN KIRKINCI YILI

Kurumumuzun 40 ıncı kuruluş yıldönümünü 15 Nisan 1971 Perşembe günü zengin bir programla kutladık. Bu törene ve Televizyonda Kurumumuz için hazırlanan özel programa ait ayrıntılı bilgi 138 sayılı Belleten'in Haberler bölümünde verilmiştir.

MALAZGİRT ZAFERİNİN 900 ÜNCÜ YILDÖNÜMÜ ÇALIŞMALARI

26 Ağustos 1971'de 900 üncü yıldönümü kutlanan 1071 Malazgirt Meydan Savaşı dolayısıyla Kurumumuz, evvelce hazırlanan plan ve program içinde aldığı görevi yerine getirmiştir.

26 Ağustos'ta Malazgirt'te düzenlenen törenlere Asbaşkanımız Prof. Dr. Âfet İnan'ın Başkanlığında üyelerimizden Prof. Dr. Semavi Eyice, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, Prof. Dr. Fikret Işıltan, ile muhabir üyelerimizden Prof. Dr. Ali Sevim, Doçent Dr. Nejat Kaymaz ve Doçent Dr. Yaşar Yücel'den kurulu 7 kişilik bir heyetle katıldık. Heyet Başkanı Prof. Dr. Âfet İnan Kurumumuza verdiği raporda, uçakla Van'a giden Heyetimizin 26 Ağustos sabahı Malazgirt'e hareket ederek aynı gün Malazgirt'teki Atatürk Anıtına bir çelenk koyduklarını, ondan sonra zengin töreni izlediklerini, törenden sonra Van'a dönen Heyet üyelerinin Ahlat'taki Selçuklu yapılarını, Alp Arslan'ın Malazgirt Meydan Savaşını yapmak üzere izlediği Tatvan-Ahlat-Malazgirt arasındaki tarihsel yolu, Van Gölü bölgesindeki tarihi eserleri, Van Kalesini, Akdamar adasını incelediklerini, Türk Tarih Kurumu'nun Çavuştepe'deki kazı yerini ve Urartu kitabelerini gördüklerini, bir üyemizin de Diyarbakır'a giderek bilimsel araştırmalar yaptığını bildirmiştir.

26 Ağustos'ta Kurum Merkezinde Kurumumuzun Selçuklu Tarihine dair bugüne kadar yaptığı yayınlarla Selçuklu Uygarlığını canlandıran estampaj, belge, resim ve haritalardan mürekkep bir sergi açıldığı gibi, 13 Eylül'de Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde Millî Kütüphane ile birlikte "Selçuklu Tarihi, Alp Arslan ve Malazgirt kitap sergisi" düzenlenmiş, aynı gün sergi Kültür Bakanı tarafından açılmıştır.

Kurumumuzun bu münasebetle düzenlediği başka bir çalışma, Selçuklu Semineri olmuştur. 12 - 14 Ekim 1971 tarihleri arasında Kurumumuz konferans salonunda uygulanan bu seminere seçkin bilim adamlarımız tarafından 21 bildiri sunulmuştur. Kitap halinde basılmakta olan bu bildiriler şunlardır:

12 Ekim 1971 Salı saat: 9.30, öğleden sonra saat: 14.00

1 - PROF. DR. ÂFET İNAN: *Gevher Nesibe Şifaiyesi.*

2 - ORD. PROF. DR. SÜHEYL ÜNVER: *Anadolu Selçuklularında Sağlık Hizmetleri.*

3 - ORD. PROF. DR. KÂZİM İSMAIL GÜRKAN: *Selçuklu Hastaneleri.*

4 - DR. ING. ARSLAN TERZİOĞLU: *Selçuklu Hastaneleri ve Avrupa Kültürüne Tesirleri.*

5 - EMEL ESİN: *Uygur Viharında Hakanlı Muyonlûğına ve Selçuklu Han ile Medresesine Gelişme.*

6 - PROF. DR. DOĞAN KUBAN: *Selçuk Sanatı Kavramı.*

7 - DOÇ. DR. ŞERARE YETKİN: *Alara Han'da Hamamlı Köşk.*

13 Ekim 1971 Çarşamba saat: 9.30, öğleden sonra saat: 14.00

8 - ORD. PROF. SUUT KEMAL YETKİN: *Selçuklularda Resim San'atı.*

9 - DOÇ. DR. SEMRA ÖGEL: *Ortaçağ San'atı Çerçevesinde Anadolu Selçuklu Sanatı.*

10 - DOÇ. DR. GÖNÜL ÖNEY: *Selçuklu Sanatında Çiftbaşlı Kartal.*

11 - DOÇ. DR. OLUŞ ARIK: *Başlangıç Devri Anadolu-Türk Mimari Tezminatının Karakteri.*

12 - DOÇ. DR. ABDULLAH KURAN: *Ahşap Direkli Anadolu Selçuklu Mimarisi.*

13 - ASST. PROF. DR. ÖMÜR BAKIRER: *Selçuklularda Tuğla İşçiliği.*

14 - MAHMUT AKOK: *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Geleceğin Türk San'atına Kaynak Olan Varlıklar.*

14 Ekim 1971 Perşembe saat: 9.30, öğleden sonra saat: 14.00

- 15 - PROF. DR. ŞEHABETTİN TEKİNDAĞ: *Selçuklu Devrinde Bir Kültür Merkezi olarak Konya.*
- 16 - PROF. DR. ALİ SEVİM: *Malazgirt Meydan Savaşı ve Sonuçları.*
- 17 - FERİDUN DİRİMTEKİN: *Selçukluların Anadolu'da Yerleşmelerini ve Gelişmelerini Sağlayan İki Zafer: 1) Malazgirt, 2) Düzbel.*
- 18 - DOÇ. DR. NEJAT KAYMAZ: *Malazgirt Savaşından Sonra Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesine Dair.*
- 19 - İBRAHİM ARTUK: *II. Keyhüsrev'in Uç Oğlu Adına Kesilen Sikkeler.*
- 20 - CEVRİYE ARTUK: *III. Keyhüsrev ve Sahte Selçuklu Sultanı Cimri Adına Kesilen Sikkeler.*
- 21 - PROF. DR. HASİBE MAZIOĞLU: *Anadolu Selçukluları Devrinde Türkçe Yazan Şairler.*

Malazgirt Savaşının 900 üncü yıldönümü münasebetiyle Kurum yayınları arasında açılan XIX. seri ile "Halk için Tarih Yayınları" adı altında açılan XX. seride Malazgirt hakkında şu eserler yayınlanmıştır:

- 1 - PROF. DR. FARUK SÜMER ve PROF. DR. ALİ SEVİM: *İslâm Kaynaklarına Göre Malazgirt Savaşı.*
- 2 - PROF. DR. ALİ SEVİM: *Malazgirt Meydan Savaşı.*
- 3 - PROF. DR. SEMAVİ EYİCE: *Malazgirt Savaşını Kaybeden Romanos Diogenes.*
- Bunlardan başka bu konuda 4 kitabın baskısı devam etmektedir.

KAYBETTİĞİMİZ ÜYELER

Değerli üyelerimizden Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsü Profesörü Dr. Halil Demircioğlu'nu 23 Şubat 1972'de kaybetmiş bulunuyoruz. Aziz hatırası önünde saygı ile eğiliriz.

YENİ ÜYELERİMİZ

Genel Kurulumuzun geçen yılki 14 Nisan 1971 tarihli toplantısında Macar asıllı olup Amerika'nın Princeton Üniversitesinde emeritus profesör olarak çalışan Dr. Andreas Alföldi Türk Tarihiyle tarih bilimine yaptığı büyük hizmetlerinden dolayı Kurumumuzun Şeref Üyeliğine, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik bölümü doçentlerinden Dr. Berrin Yurdadoğ kütüphanecilik alanındaki çalışmalarından dolayı Kurumumuzun Muhabir Üyeliğine seçilmişlerdir.

GEÇEN YIL SEÇİLEN ÜYELERİMİZİN GENEL KURULA TAKDİM TÖRENİ

14 Nisan 1971'de toplanan Genel Kurulumuza 1970 Genel Kurulunda aslı, şeref ve muhabir üyeliklere seçilen arkadaşlarımızdan Ankara'da bulunanlarla İstanbul'dan gelerek bu toplantıya katılanlar bilimsel bir törenle Genel Kurul'a takdim edilmişlerdir.

Eskiçağ Kolundan seçilen Prof. Dr. Nimet Özgüç'ü, mazereti dolayısıyla bu toplantıya katılmayan Prof. Dr. Bahadır Alkım adına Ord. Prof. Dr. Sedat Alp,

Ortaçağ Kolundan seçilen Prof. Dr. Fikret Işıltan'ı Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ'ı Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'yı Prof. Dr. Şerafettin Turan birer konuşma ile Genel Kurul'a takdim etmişler, bu arkadaşlarımız da kısa birer bilimsel bildiri okumuşlardır.

Bundan sonra aslı üyelerimizin ve aynı yıl şeref üyeliğine seçilen Prof. Dr. Lazslo Rasony, Muhabir üyeliklere seçilen Prof. Dr. Jale İnan, Prof. Dr. Seniha Tunakan, Prof. Dr. Ali Sevim, Prof. Dr. Cengiz Orhonlu, Doçent Dr. Muzaffer Arıkan, Doçent Dr. Nejat Göyünç, Doçent Dr. Nejat Kaymaz ve Doçent Dr. Yaşar Yücel'in üyelik beratları üyelerimizden Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Ord. Prof. Hikmet Bayur tarafından kendilerine sunulmuştur.

Şeref Üyeliğine seçilen California Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Wolfram Eberhard, Macar Bilimler Akademisi üyelerinden Prof. Dr. Gyula Moravcsik, muhabir üyeliğe seçilen New York Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Kenan Erim'in üyelik beratları kendilerine gönderilmiş, bunlardan Prof. Moravcsik'in beratı hastalığı dolayısıyla evinden çıkamadığı için Budapeşte Büyükelçimiz İsmail Sosyal tarafından kendisine sunulmuştur.

AJANS-TÜRK ALEYHİNE AÇILAN DAVALAR VE AJANS-TÜRK'ÜN AÇTIĞI DAVALARDAN KAZANDIKLARIMIZ

İki yıldanberi Kurumumuz aleyhine devamlı yayınlar yapmakta olan Ajans-Türk Dergisi aleyhine biri hukuk, öteki ceza olmak üzere iki dava açmış, hukuk davasında Dergiden 500.000 lira manevî tazminat istemiş bulunuyoruz.

Ajans-Türk'ün devamlı yayınları hakkında Dünya ve Son Havadis Gazetelerine birer özel mektup yazmak suretiyle açıklama yapan Genel Müdürümüzün bu mektupları gazetelere yayımlandığından Ajans-Türk Dergisiyle, bu derginin yazarlığını yapan Mazhar Leventoğlu ve kendilerine hakaret edildiği nedeni ile Prof. Mehmet Köymen'le Prof. Bahattin Ögel hem Kurum, hem Genel Müdürümüz aleyhine Hukuk davası açmışlar ve herbiri ellişer bin lira manevî tazminat istemişlerdir. Aleyhimize açılan beş davaya karşılık biz de mukabil dava açmış bulunmaktayız. Bu davalardan Ajans-Türk tarafından açılan tazminat davasıyla mukabil davamızı mahkeme reddetmiş, Ajans-Türk bunu Yargıtay'a götürmüştür. Yargıtay Ajans-Türk'ün davasının reddine dair kısmı onaylamış, haksız fiilin birinden fazla oluşu nedeni ile Kurumumuzun mukabil davasının kabulü gerektiğini belirterek kararı lehimize bozmuştur.

Beş davadan ikincisi olan ve Prof. Mehmet Köymen tarafından açılan davayı da mahkeme reddetmiş, ancak Köymen'in yayınlarında Kurumumuza hakaret edildiği kanısıyla davacı Köymen'i 5000 lira tazminat mahkûm etmiştir. Karar Yargıtayca da onaylanmıştır.

Davalardan geri kalan üçü henüz sonuçlanmamıştır.

Ajans-Türk ayrıca Basımevimiz aleyhine Basımevinin Ticaret Odasındaki kaydının silinmesi için hukuk mahkemesine, telefon rehberi ihalesinin kaldırılması için PTT aleyhine Danıştay'a olmak üzere iki dava açmış, her iki dava da mahkemelerce reddedilmiştir.

ATATÜRK VE YENİ TÜRKİYE ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN 1971 ÇALIŞMALARI

1 - 1971 yılı içinde çıkan ve eski yıllardan saptanan konu ile ilgili 150 kitabın listesi, satın alınmak üzere, Kütüphaneye bildirilmiştir.

2 - Cumhuriyet gazetesinin 1929 - 1970 yıllarının taranması devam etmektedir. Ayrıca Vakit gazetesinin 1918 - 1928 yılları da taratılarak gerekli haber ve makaleler fişlenmiştir. Kartlara geçirilen fiş sayısına, 14.398 yeni fiş eklenerek 25.625'e çıkarılmıştır. (Henüz kartlara geçirilmeyen fiş sayısı bunun dışındadır ve 12.500 kadardır.)

Fişler, şimdilik süreli yayın adları altında makale (yazar adına göre alfabetik) ve haber (kronolojik) olarak sıralanmaktadır. (İleride, konulara göre bir sıralama da yapılacaktır. Ayrıca çeşitli dergiler de sürekli olarak taranmaktadır.)

3 - Gazete kupürlerinin sayısına, 13.352 yenisi eklenerek 24.543'e çıkarılmıştır. Bunlar, konu sayısı verilerek, dosyalarına yerleştirilmektedir. Ayrıca, tefrika sayısına, 165 yenisi eklenerek 300'e çıkmıştır. Bunların da fişleri hazırlanmıştır.

4 - 10 Kasım v.b. günlere ait gazete sayıları da derlenmektedir. Bugüne değin 475 özel sayı sağlanmıştır.

5 - Kupürleri sınıflandırma sistemi geçen yıl içinde 8 ana konu ve 800 tali konu olarak saptanmıştır. Ancak dosya sayısı, konuların dallanmasıyla, artmaktadır. Sınıflandırma çizelgesi, sürekli olarak yeni konu sayıları eklenebilecek bir olanağa sahiptir; bu çizelgede Romen sayıları (I - X), harfler (A - Z), sayılar (1 - 9.999) olarak kullanılmaktadır. Konuları arayabilme kolaylığını sağlayacak bir dizin de hazırlanmaktadır.

KİTAPLIK ÇALIŞMALARI

Kitaplığımızda 1971 yılı içinde yapılan işleri şöyle özetleyebiliriz:

Aksesyon: Bu yıl içinde 707'si satınalma 1298'i hediye ve değişim yolu ile kitaplığımıza 2005 kitap gelmiş ve kayıtlara geçirilmiştir.

Ayrıca 273'ü satınalma, 1305'i armağan ve değişim yolu ile toplam olarak 1378 süreli yayından başka 1382'si satınalma 752'si değişim ve armağan yolu ile 2134 günlük gazete gelmiş ve gerekli kayıt ve tanzim işleri yapılmıştır.

Bu arada satın aldığımız 113 yazmanın 41 cildi kaydolmuş, 1 fotokopi ve 1 harita için de gerekli işlem bitirilmiştir.

Kataloglama: 1420 ciltlik 1115 kitap ve makale fişlenmiş ve yerlerine konmuştur.

Yazar kartoteksinin yenilenmesi işlemine devam edilmiş ve bu yıl 2 kutu yenilenmiştir.

Kurum kitaplığına hediye edilmiş olan Ş. Günaltay, T. Bıyıklıoğlu, E. F. Tugay ve A. G. Pekel koleksiyonlarının kayda geçmemiş fazla kitaplarının fişlenmesine devam edilmiş ve ayrı bir kartoteks meydana getirilmiştir.

Yeniden düzenlemekte olduğumuz konu katalogunun Sanat Tarihi bölümlerinin bir kısmı fişlenmiş ve yerlerine takılmıştır.

Kitap deposu: 1971 yılı sonunda kitap varlığımız 58.709'a, periyodiklerimiz 57.922'ye ulaşmıştır.

Cilt işi: 1971 yılı içinde 63'ü periyodik ve 254'ü kitap olmak üzere toplam olarak 317 eser ciltlenmiştir.

Lare: Bu yıl tuttuğumuz kayıtlara göre 430 kitap dışarı verilmiş ve ayda ortalama 1366 eser okuyucu salonunda okutulmuştur.

Yazılı ve sözlü olarak gelen çok sayıdaki sorular cevaplandırılmıştır.

Değişim: Dış memleketlerle yapmakta olduğumuz yayın değişimi 266 ilmi kurum ve ilim adamı ile devam etmektedir.

Bedelsiz yayın dağıtımı: Bu yıl çıkan Kurum yayımları Türkiye içinde (üyelerimiz hariç) 92 şahıs, kurum, müze ve kitaplığa bedelsiz dağıtılmıştır.

Kitap yardımı: Yardım isteyen kitaplıklardan gelen kitap istekleri, müracaat eden kitaplıkların durumuna göre cevaplandırılmağa çalışılmış ve 28 kitaplığa Atatürk serisi içindeki yayınlarımızla depomuzda mevcut kayda geçmemiş fazla eserler ve ayırbaşımalar gönderilmiştir.

Kitaplık Komisyonu: İhtiyaç duydukça toplanan komisyonumuz kitaplıkla ilgili çeşitli işleri görüşmüştür.

Sergi çalışmaları: Bu yıl yurt çapında kutlanan Malazgirt Zaferi'nin 900. yıldönümü münasebetiyle Kurumumuzca hazırlanan programa göre şu sergiler hazırlanmıştır:

a) "Malazgirt ve Anadolu'da Selçuklu Uygarlığı" adlı sergi Kurumumuzun giriş holünde 26 Ağustos 1971 tarihinde açılmış ve iki ay süreyle halk, öğretmen ve öğrenciler tarafından dikkatle gezilerek ilgi görmüştür. Bu serginin düzenlenmesinde yakın ilgi ve yardımlarını gördüğümüz Sayın Prof. Dr. Faruk Sümer'e burada şükranlarımızı sunmayı borç biliriz.

b) Malazgirt'te Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan kitap sergisine Malazgirt ve Selçuklu Tarihi yayınlarımızla katıldık.

c) Millî Kütüphane ile müştereken "Selçuklu Tarihi, Alp Arslan ve Malazgirt" adlı sergimiz M. E. B. Güzel Sanatlar Galerisinde 13 Eylül 1971 tarihinden itibaren on gün süre ile açık tutulmuştur. Bu sergide Kurumumuz kitaplığında mevcut konu ile ilgili özellikle yabancı dildeki eserler sergilenmiştir.

UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONUNDAKİ ÇALIŞMALARIMIZ

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Genel Kurulunda Türk Tarih Kurumunu temsil eden Asbaşkanımız Prof. Dr. Âfet İnan, Millî Komisyonun Yönetim Kuruluna yeniden seçilmiştir. Bu Komisyonun üyesi olarak kendisi her aylık toplantılara muntazaman katılmaktadır. Eski Eserler ve Müzecilik bölümünün yürütücülük görevi dolayısıyla UNESCO Genel Merkezince hazırlanan Eski Eserlerin Koruma ve onarımı için karar altına alınmış ve yapılmakta olan Konvansiyonlar üzerinde mütehassıslarımızın fikirlerini UNESCO Millî Komisyonunun çalışmalarına esas olmak üzere vermektedir. Bu arada Aralık 1971'de Zonguldak ve Karabük'te düzenlenen UNESCO haftasına katılarak Türk Kadın Hakları üzerinde konuşmalar yaptığı gibi, UNESCO konusu üzerindeki açık oturuma da katılmıştır.

ÇEŞİTLİ ÇALIŞMALAR

Uluslararası kitap yılı münasebetiyle 22 Ocak - 6 Şubat 1972 tarihleri arasında Hindistan'ın Yeni Delhi şehrinde açılacak "Dünya Kitap Fuarı"na katılmamız Millî Eğitim Bakanlığınca istenmiş olduğundan yabancı dilde basılmış kitaplarla orijinal metinleri kapsayan eserlerimizi bu Fuara göndermiş bulunuyoruz. Bu münabetle 1 Nisan - 1 Mayıs 1972 tarihleri arasında Kurumumuz Merkezinde Kurum yayınları sergilenecek ve % 50 indirimle kitap satışı yapılacaktır.

KAZILAR

Eskiçağ Kolunca verilen kararlara uyularak bu yıl da Alacahöyük, Perge, Kültepe, Altın-tepe, Konya Karahöyüğü, Bayraklı, İslahiye, Van-Çavuştepe'de kazılar yapılmış ve üyelerimizden Prof. Dr. Nimet Özgüç'ün başkanlığındaki heyet tarafından Acemhöyük'de evvelce başlanan kazıya Kurumumuz adına devam edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı bu yıl da kazılarımıza para ve eleman vermek suretiyle yardımlarını esirgememiştir. Bakanlığın bu ilgisine huzurunuzda şükranlarımızı sunarız.

Bu yılki kazılar hakkında heyet başkanlarından aldığımız raporları olduğu gibi sunuyoruz :

1 — Alacahöyük 1971 Yılı Çalışmaları :

Alacahöyük'teki kazı heyetimiz, Haziran - Temmuz ve Ekim 1971 ayının belirli günlerinde çalışarak programlarına dahil işleri gereğince yürütmüştür.

Alacahöyük'te kazı programına alınmış işler, Höyüğün iki ayrı noktasında ele alınmış ve yürütülmüştür.

Bunlardan biri, Büyük Mabet-Sarayın kuzey tarafında olanıdır. Burada 1970 mevsiminde de kazılar yapılmıştır. Bu kazı onun devamı olarak yürütüldü ve Hitit Büyük İmparatorluk çağı tabakasına kadar inildi. Kazılara daha fazla devam edilmeyerek bu seviyede bırakıldı. Sondaj yerinde görülen mimarî tesbit edilerek, elde edilen küçük eserler de dikkatle toplanarak envanter edildi.

İkinci kazı yeri, Höyüğün güney tarafına rastlayan, Küçük Mabet-Saray binasına yakın bir alandadır. Burada üst tabakaları teşkil eden, yakın çağlara ait kalıntıların toprakları altından, Firig ve kısmen Hitit tabakalarına ulaşıldı.

Bu kazı alanında meydana çıkan, mimarî buluntular tesbit edilerek dikkatle incelendi ve elde edilen küçük arkeolojik buluntular da gerekli şekilde envanter edildi.

Alacahöyük arkeolojik kazılarının yanı sıra yürütmekte olduğumuz, kazı yerinin tanzimi ve yerinde kalıcı mimarî eserlerin restorasyonu işleri de, Höyüğün Orta Anadolu'daki önemli durumuna uygun olarak başarı ile ilerletilmiştir.

Son mevsimde Millî Eğitim Bakanlığı Höyüğün Sfenksli kapısı önünde ve çevresindeki bahçe, ev ve arsalarda istimplâkler yaptırmıştır. Kazı heyetimiz bu durumdan istifade edip Sfenksli kapının ön kısmını daraltan ağaç ve duvarları temizliyerek ören yeri girişini tanzim etmiş ve kapı kısmı iki yan burçların sandık duvarlarında geniş ölçüde restorasyona girişmiştir. Hafriyat yeri içerisine doğru

girildikte, geçen yıllarda kısmen restore edilmiş olan III. Mimarlık tabakası magazinleri arasında kalan, Büyük Mabet-Sarayın ön avlusuna ait duvar ve giriş kapısının, derin tabaka kazılarıyla evvelce kaldırılan parçaları, bu defa yeniden ve evvelce bulunduğu şekilde tekrar ihya olunmuştur.

Höyüğün orta kısmına rastlayan ve iki tabakalı Hitit mimarisini topluca bir arada gösteren yapı kalıntıları da, ilk bulunduğu şekle getirilerek restore edildi.

Bu mevsimin bir başka restorasyon işi de Höyüğün batı tarafına düşen ve Poternli kapı ve çevresinde yapılanlardır. Hitit Büyük İmparatorluk çağına ait şehir kapısı ile bir burcunun kalıntıları ve kapı altından geçen Potern, 30 yıl önceki kazılarla meydana çıkarılmıştı. O günden bu yana dış tesirlerle bir çok kısımları dağılmaya yüz tutmuş olan bu mimarî yeniden ele alınarak oldukça temiz bir şekilde restore edildi.

Bir taraftan da, Poternli kapının doğusuna yakın durumda olan ve Hitit Mimarî yerleşmesini topluca gösteren yapı kalıntıları yine zamanla oldukça dağılmış ve bozulmuş bir durum göstermekte idi.

Burası da ele alınarak uzun ömürlü olabilecek durumda restore edildi.

Alacahöyük'te bu mevsim yapılmış olan istisnâlar karşısında, kazı heyetimiz ileride höyük üzerinde yapılacak kazılardan çıkarılacak fazla toprakların atılabileceği yerleri tesbit edip onların çevrelerini emniyetli sınırlarla belirtmiştir. Bir taraftan da höyük üzerindeki yakın çağ kalıntılarına ait enkazı bu yerlere doğru sürerek gelecek mevsimlerin kazı hazırlıklarını da yapmış bulunmaktadır.

Bugüne dek yapılan geniş kazıları ve elde edilen değerli eski eser buluntularıyla, tarih ve arkeoloji bilimi dünyasında ün yapan Alacahöyüğün Türkiye turizmi katında değeri artmış, her mevsim yerli ve yabancı onbinlerce kişinin ziyaret yeri haline gelmiştir.

İyi tanzim edilmiş bir müzesi bugün ziyarete açıktır. Kazı yerinin de iyi bir şekilde tanzim edilerek bu istek ve arzuyu karşılmasını düşünen kazı heyetimiz, Höyük üzerindeki kalıntıların anlamlı bir durumda ziyaretçilere takdimini başta gelen bir iş olarak görmektedir. Bu amaçla Höyük üzerinde ve harabe arasındaki sirkülasyon yol ve geçitlerini tanzim etmektedir. Höyüğün rahatça ziyareti için, yerine uygun düşecek bir sirkülasyon plânı hazırlanmıştır. Gezi yerilerini işaretleyen plaklar ve buluntuları anlatan açıklama yazıları tesbit edilmiş ve programlanmıştır. Bir mevsim sonra bunların uygulanmasına geçilecektir.

Alacahöyük Kazı Kurulu Başkanı

DR. HÂMÎT ZÜBEYR KOŞAY

Arkeolog

MAHMUT AKOK

2 — Perge'de 1971 Yılı Çalışmaları :

1971 Perge kazısı, hazırlık safhaları dışta kalmak üzere, 20 Eylül'den 27 Ekim'e kadar sürmüş, heyet başkanlığım altında Prof. Jale İnan (arkeolog), Prof. Adnan Pekman (tarihçi-arkeolog), Halûk Abbasoğlu (arkeolog-asistan), Akif Dâi (arkeolog-desinatör), Aziz Albek (arkeolog-fotoğraf uzmanı) ve öğrenci Sevim Erdiril, Gülay Tığrel ve Mehmet Armağan'dan teşekkül etmiştir.

1 — 1970 yılında kazılmağa başlanmış olan “agora”nın (bk. *Belleten* 35, 1971, s. 332) doğu sütunlu galerisi tümüyle, kuzey ve güney galerilerinin yarısı batı galerisinin ise stylobat sathı ve onun üzerinde durmuş olan sütun mimarisi ortaya çıkarılmış, meydanın ölçülerini kesin olarak saptamak mümkün olmuştur. Hemen hemen kare bir plâna sahip olan agora'nın dış ölçüleri kuzeyde ve güneyde 76 m., doğuda ve batıda ise 74, 35 m. dir. İçte stylobat köşelerinden ölçmek suretiyle 52 × 51 m. dir. Galerilerin genişliği ortalama 6,45 m. dir. Postamentler üzerinde duran granit sütunlar geniş soffitli arşitravlar, kırık dal motifleriyle süslü alçak ve bombe bir friz ve aslan başı şeklinde çörtlenlerle mücehhez konsollu kornişlerden meydana gelen bir saçaklık taşıyordu. Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da bunlara ait bir hayli parça elde etmek mümkün olmuştur. Tüm yükseklik 7,80 m. yi buluyordu. Aksial bir plâna sahip olan agora'nın ana eksenleri üzerinde yer alan dikdörtgen odalar şeklinde dört girişi vardı ki Bizanslılar zamanında kısmen örülmüş olan bu geçitlerden kuzey ve güneydeki tümüyle, doğudaki ise kısmen temizlenmiştir. Meydanın tam ortasında yer alan yuvarlak yapı (çapı 13 m.) ise bu yıl araştırılmamıştır.

Bulutular arasında doğu kapısının önünde bulunan bir tunç Attis heykeli (yükseklik yaklaşık olarak 1 m.) zikrolunabilir. Ayrıca kuzey galerisinde bir dükkânın önünde yassı mermer bir oyun levhası ve onun iki tarafında birer taş bank bulunmuştur. Agorayı önümüzdeki yıl tümüyle meydana çıkaracağımızı ümit ediyoruz.

2 — Akropolün eteğinde, ana direkli caddenin sonunda yer alan anıtsal çeşmenin (nymphaeum) (bk. *Belleten* 35, 1971, s. 332-333) direkli caddeye bakan güney cephesi tümüyle kazılmıştır. Bina U şeklinde bir plâna sahiptir. Genişliği 21 m., yan kanatların uzunluğu ise 8,75 m.dir. Asıl çeşme ortada bulunmakla, üzerleri kemerli üç hücre, bunlardan ortadakinin altında bir nehir tanrısı heykeli taşıyan balkon şeklinde bir çıkıntı kapsayan bir fasad duvarı ve onun önündeki havuzdan (6 × 3,55 m.) ibaret bulunmaktadır. Çeşmenin sağında ve solunda üzerleri kasetli tonoz kemerle örtülü birer kapı yer almakta, kapılardan sonra kanatlar gelmektedir. Gerek havuzun kenarında ve içinde yer alan yassı payeler, gerek kanatların önündeki podiumlar üzerinde iki katlı olduğu anlaşılan bir sütun mimarisi yükseliyordu ki bu mimariye ait bu yıl da bir hayli parça elde etmek mümkün olmuştur. Bunlar arasında thyrsos değnekleriyle süslü frizler, tiyatro maskeleri ya da Satir ve Menad başları şeklinde işlenmiş çörtlenler kapsayan kornişler bilhassa zikre değer.

Havuzun önünde, mükemmel bir surette korunmuş başlarıyla birlikte, tabii büyüklüğün üstünde bir Zeus, bir Artemis, biri zırhlı elbiseli, diğeri çıplak iki Hadrianus heykeli, batı kadınının ucunda ise genç bir erkek (Apollon) heykeli bulunmuştur.

Anıtın bir de arka fasadı vardı. Akropol yamaçlarından inen ve yüksekliği 4. m. yi aşan bir toprak kütleyle örtülü olan, fakat güney fasadı kadar zengin olduğu anlaşılan bu kısmı önümüzdeki yıl meydana çıkarabileceğimizi ümit ediyoruz.

3 — *Kültepe'de 1971 Yılı Çalışmaları :*

Kurumumuz ve Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü tarafından yürütülen Kültepe kazılarında üyelerimizden Prof. Dr. Tahsin Özgüç'ün başkanlığındaki 1970 yılı kazı heyeti tarafından devam olunmuştur. Sitadeldeki Kaniş Kralı Varşama sarayının Y-Z-aa-bb/19-21 plan karelerine düşen yeni bölmeleri açığa çıkarılmış, mühür, mühür baskıları ve seramik sarayın tarihi hakkında daha önce kazanılan bilgileri doğrulamıştır. Sarayın batı yönünde dış duvarı ve bunun da dışındaki iç kalenin bugün dahi üç metre yüksekliğini koruyan büyük bir kısmı meydana çıkarıldı. İri ve düzenli taşlarla *destere ağzı* biçiminde inşa edilmiş olan bu surda ağaç hatıllar da kullanılmıştır. Kale de, sarayda olduğu gibi, büyük bir yangınla tahrip edilmiştir. Surun kuruluş tarihini tayine yarayan çivi yazılı tabletin de bulunmuş olması, 1971 kazılarının önemli yönünü teşkil eder. Bundan sonraki kazılarımızda iç kalenin saraya olan münasebeti ve girişleri üstünde durulacaktır.

Tepede, Karum karşısında eskiden yerlilere ait tabletleri bulduğumuz yörede ve pp-rr-ss/19-21 plan karelerinde Karum'un hem Ib hem de II. yapı katı ile çağdaş özel binalara raslandı. Bunlar da yakılmıştı; şehrin her iki tarafında da felâketin müşterek olduğu görülmektedir; II. katta yerli üslûba göre yapılmış bir çok bulleye ve yanlarında da tabletlere raslandı. Aynı şekilde Ib katı tabletleri de in-situ durumlarını muhafaza ediyordu. Evlerin tekniği ve planı, seramiğin şekilleri Karum' dakilerden farksızdır. Bununla şehrin iki kısmı arasında herhangi bir ayrılığın söz konusu olamayacağı, her çeşit kalıntı ile, doğrulanmaktadır. Bu kazılar, şehirde oturan yerli tüccarlar hakkında çok ilginç bilgiler edinmemize yardım etti.

Karum'da K-L/10-12 ve B-E/7-10 plan karelerinde Ib ve II yapı katlarında çalışıldı. Ib katına ait özel binalarda ve bir atölyede Koloni Çağının geç safhasını karakterlendiren seramiğe, mühürlere ve özellikle fevkalâde bir işçiliğin ve üslûbun eseri olan tanrı kalıbına, potalara, kurşun külçeye raslandı. Bu plan karelerdeki Ib mahallesini daha önceki yıllarda kazdığımız mahallelere bağlamak, planı tamamlamak imkânını bulduk. Aynı şekilde, ikinci yapı katının yangınla tahrip edilmiş evleri de Ib katının altında, çok iyi korunmuş durumda elimize geçti. Bu binalar işlemlerini çok iyi öğrendiğimiz Laqipum ve Adad-zululi arşivlerine komşudur. Ev sahiplerinin arşivleri yangından önce götürülmüş olmasına rağmen, kilerlerindeki çanak-çömleği, fırın ve ocakları sağlam kalmıştır. Şimdi bu bölgede bütün II. kat evleri açıkta durmaktadır. Bunların sahipleri Assur'ludur. Dört küçük mahalle halinde, yan-yana yaşadıkları görülmektedir. Ev planları detayda birbirinden farklı olmasına rağmen, esasta aynı görüşe göre inşa edilmişlerdir. Bize bıraktıkları eserlere göre de hayat şartları bakımından aralarında anmağa değer ayrılıkları da yoktur.

Altuntepe Kazıları :

Altuntepe'de geç yapı katını temsil eden büyük kabul salonunun altında ve birinci kat mabedinin karşısında, birinci kat sarayının varlığı anlaşılmıştır. Burada kazı tekniği bakımından önemli bir sorunla karşı karşıyayız. Kabul salonunu tahrip etmeden koruyan ve çok iri sütun kaidelerini de yerlerinde muhafaza etmek şartı ile, salonun içindeki toprağın boşaltılması gerekmektedir. Bu sene bu iş için gerekli

tedbirler alınmış ve çalışmalar planlanmıştır. Bunu başardığımız takdirde, Altın-tepe'de iki büyük şehrin anıtlarını, bir arada, üst üste ortaya koymak imkânı hasıl olacaktır ki bu, bugüne kadar hiç bir Urartu şehrinde başarılmış değildir.

TAHSİN ÖZGÜÇ

4 — *Konya Karahöyüğünde 1971 Yılı Çalışmaları :*

Türk Tarih Kurumu adına yürütülmekte olan Konya civarındaki Karahöyük kazılarına 1967 yılından beri ara verildikten sonra 1971 yılında tekrar başlanmıştır. Kazı 14.8.1971 tarihinde başlamış ve 14.9.1971 tarihinde sona ermiştir. Başkanlığım altında yürütülen kazı heyetinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hititoloji Kürsüsünden Asistan Dr. Yaşar Coşkun ile öğrenci Gündüz Şimşek ve müstahzır Osman Karakaya görev almışlardır.

1971 yılında Karahöyük'teki çalışmalarımız "O" çukurunun kuzey kısmındaki büyük ve derin çukurda stratigrafi araştırmalarına inhisar etmiştir. Höyüğün kuzeyinde bulunan ve yüksek bir teras durumu arzeden "C" çukurunda 27 kat kazıldıktan sonra 1965 yılında 29,10 metre derinlikte ana toprağa inilmişti. "C" çukurunda elde edilen stratigrafi sonuçlarını höyüğün zirvesinde yapılan çalışmalarla kontrol etmek ve zirvede 27. katın altında Erken Bronz Çağının ilk safhalarından daha eski kültür katlarının bulunup bulunmadığını saptamak amacıyla "O" çukurunun kuzeyindeki derin çukurda çalışmalarımızı sürdürdük. Bu çukurda 1966 yılında 8. kata kadar inilmişti. 1971 yılında ilkten birkaç yıl içinde çukurda birikmiş olan kalıntıları temizledikten sonra kazıya başladık. Derinde çok yavaş ilerleyen kazıda 8. katın üstten ikinci safhasıyla 9. katı araştırdık. Evvelce tespit edilmiş olan 8. katın üstteki safhası ile alttaki safhası arasında mimarî bakımdan büyük bir benzerlik vardır. 9. katta ise plan durumu farklılık göstermektedir.

Bu katlarda kırık dökük olmakla beraber çok ilgi çekici seramik mazlemesi bulduk. Bu malzeme arasında kültürde devamlılığı gösteren ve daha önce "C" çukurunda bulunmuş olan "Intermediate" tipindeki seramiğin ön safhasını teşkil eden bazı boyalı parçalar ile yine "C" çukurunda olduğu gibi yüksek veya alçak kulplu yassı ve yuvarlak süslü kapaklar dikkati çekmektedir. Kulpu çatı biçimli bir kapak örneği ile yüz vazosu tipinde bir parça enteresan buluntular arasındadır. "C" çukurunda olduğu gibi bu çukurda yapılan kazılarda elde edilen buluntular Truva'nın eski katlarıyla çok yakın ilişkileri teyit etmektedir.

ORD. PROF. DR. SEDAT ALP

5 — *Bayraklı ve Erythrai'de 1971 Yılı Çalışmaları :*

Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Ankara ve Ege Üniversiteleri adına sürdürülen Bayraklı kazılarına 1971 yılında devam edilmiştir.

Bayraklı'da 7. yüzyıl sonuna ait Athena mabedinin doğu ve kuzey yönlerinin kazılmasına devam edilmiş olup bu yıl da bol sayıda mimarî parça meydana çıkmıştır. 1972 yılında tapınak çevresindeki araştırmalar sürdürülecektir.

Mabedin batısına düşen alandaki 4. yüzyıl evleri plana alındıktan sonra kaldırılmış ve 5.-6. asır yapı katlarına inilmeğe başlanmıştır. 1972 yılında aynı alan içinde 7. yüzyıl katlarına inilmeğe çalışılacaktır.

Prehistorik tabakalara inilmiş olan kesimde kazılar yürütülmüş olup buradaki çalışmalara 1972 yılında da devam edilecektir.

1971 yılı kazısı sırasında mimarî parçalar üzerinde çalışılmış ve bunların bir kısmı neşriyata hazır bir şekilde etüd edilmiştir.

Kurumumuz ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına yürütülen Erythrai kazılarında Doçent Dr. Cevdet Bayburtluoğlu ile birlikte devam edilmiş ve özellikle Akropol'ün üst kısmı üzerinde çalışılmıştır. Doçent Dr. Cevdet Bayburtluoğlu şehrin topoğrafyası ve sur duvarı üzerinde çalışarak birinci fasikül'e girecek olan eserleri ve buluntuları incelemiştir.

1972 yılında Erythrai'da da kazılara ve yayın ile ilgili çalışmalara devam edilecektir.

EKREM AKURGAL

6 — İslâhiye ve Samsun Bölgesinde 1971 Çalışmaları :

Üyelerimizden Prof. Dr. U. Bahadır Alkım'ın başkanlığı altında Doç. Dr. Refik Duru, Handan Alkım, Dr. G. van Driel (Leiden Üniversitesi Öğretim Üyelerinden, misafir üye), Jeolog Mehmet Kurhan, Aziz Albek (Arkeolog), A. Timonier (Arkeolog), Sabahattin Ağaladağ, ve Mustafa Eren'den kurulu bir heyet tarafından Kurumumuz adına -Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün ve İstanbul Üniversitesinin iştirakiyle- yapılmakta olan Tilmen Hüyük kazısına ve Samsun bölgesinde girilen araştırmalara 15 Temmuz - 22 Eylül 1971 tarihleri arasında devam edildi. Bu dönemde Tilmen Hüyük'de tamamlayıcı mimarlık çalışmaları, İslâhiye, Sakçagözü ve Zincirli Ovalarında toprak incelemeleri ve Samsun bölgesinde de arkeolojik topraküstü araştırmaları yapıldı.

I. Tilmen Hüyük'de:

1 — *Sur sisteminde* : Hüyüğü, topografik şekline uygun bir biçimde yer yer testere dişleri teşkil ederek çevreleyen gerek dış surun ve gerek aynı sistemde olan sitadel etrafındaki iç surun sandık-duvar tekniğinde yapıldığı ve iki duvar arasındaki hücrelerden bazılarının -içlerinden çıkan küçük buluntuların gösterdiği gibi- yerleşme mekânı olarak hizmet gördükleri 1970 döneminde anlaşılmıştı. Bu hususu daha ayrıntılı olarak aydınlatmak amacıyla dış surun kuzey ve güney kesimlerinde çalışıldı.

a) *Dış surun kuzey kesiminde* : Kuzey dış-girişin (= K-2) batı bitişiğindeki dış sur boyunca 50 m. uzunluğundaki bir kısımda yapılan kazı sonucunda sur inşası sisteminde mekânların bir kısmının kazamat niteliğini gösterdikleri, bazılarının ise -taş ve toprak molozu ile doldurulmuş oldukları için- sandık-duvar görünümünde buldukları anlaşıldı. Söz konusu kesimde sekiz mekândan dördü açıldı. Bunlardan ikisi (C-1 ve C-2) kuzey dış-girişin (= K-2) hemen güney bitişiğinde ve öteki ikisi de aynı girişin 38 m. kadar güneyinde olup C-7 ve C-8 olarak adlandırıldı.

C-1: Dış duvar kalınlığı 1.85 m., iç duvar kalınlığı da 1.10 m. olan bir kazamattır, dış surun bu kazamat kesimindeki kalınlığı dıştan dışa 8 m. dir. C-1, bitişiğindeki C-2'ye 0.70 m. genişliğinde dar bir kapı ile bağlantılıdır.

C-2: İç duvarında, kale içine açılan 1.00 m. genişliğinde bir kapısı vardır. Tam bir kazamat niteliğindedir. Ana kayaya kadar inilmiş olan bir sondajda meydana çıkarılan küçük buluntular arasında M.Ö. II. binyılı ortasına tarihlenebilecek olan altere sepantin taşından üzerinde hafif fayans kalıntıları bulunan ufak bir pseudoskarabe ve ayrıca Alalah VII'de benzerlerine rastlanan çok ince hamurlu, açık deve tüyü renginde bir çömlekçik ve yine aynı kazamatın güney-doğu köşesinde 1.47 m. derinlikte basit bir toprağa gömü zikre değer. C-2'de bulunan boyalı ve tekrenkli çanak çömlek arasında hem Orta Bronz I ve hem Geç Bronz çağında ait olanlarının meydana çıkmış olması ilginçtir. Bu ise, dış surun söz konusu evrelerde kullanılmış olduğunu göstermektedir.

C-7: Yine bir kazamattır. İçinde girilen sondajda çeşitli keramik buluntularına ve kuzey-batı köşesinde 1.40 m. derinlikte dizleri karnına çekik durumda (*Hocker*) basit bir gömüye rastlandı; ölü hediyeleri arasında açık ve deve tüyü renginde ve matara türünde olan pişmiş topraktan bir kap çok ilginçtir; mataranın ufak iki kulpu olup bunlar her iki yanında omuz hizasındadır, her iki yüzeyinde iç içe dairelerden müteşekkil çoğu kahve renginde bir kaçı da koyu kahve renginde olan bezek özellikle ilgi çekicidir, bildiği üzere, bu tür mataralardan biri örneğin Kaneş Karumu'nun Ib katında bulunmuştur (krş. K. Emre, *Anatolia VII*'de, 1963 [1964], s. 94 ve lev. XXVII, 2, tek kulplu). Hemen aynı profilde ve bezekte başka bir benzerine Alaca Hüyük'ün Hitit katında rastlanmaktadır (örneğin Krş. H.Z. Koşay - M. Akok: *Alaca Hüyük Kazısı 1940-1948*, 1966, s. 23 ve lev. 11:e/181). Tarsus'un Geç Bronz I çağında keza benzeri vardır (krş. H. Goldman: *Tarsus II*, s. 193-194 ve 1956, Plates, lev. 308: 1024, tek kulplu). Kültepe'ye bir idhal kabı olarak geldiği anlaşılan ve gerek Eski Hitit ve gerek İmparatorluk çağı Hitit keramiğinde genellikle geniş yüzeyine üçüncü bir kulp eklenmiş olarak bir formla örnekler vermiş olan matara tipinin Tilmen'de Orta Bronz I'e tarihlenen bir gömü hediyesi olarak görülmesi üzerinde durulacak bir konudur, bu hususa ileride ayrıntılı yayımlımızda değinmeye çalışacağız. C-7'deki öteki buluntular arasında serpantinden koni biçiminde bir perdah taşı (1.20 m. derinlikte) ve yine serpantinden bir havan elini (1.20 m. derinlikte) zikretmek isteriz. C-7'nin güney-doğu köşesinde kale dahiline bir kapı açılmak üzere olup bu kapının C-7 içinde kalan tam karşısında bir merdivenaltı yapısı mevcuttur. Böylece C-7 katından surun üst katına veya seğirdim yerine çıkılmaktadır.

C-8: İç tamamen irili ufaklı taşlarla ve molozla dolu olup içinden her hangi bir buluntu meydana çıkmamıştır; bu nedenle C-8, bir sandık duvarın iç dolu molozunu teşkil etmektedir.

b) *Dış surun güney kesiminde* (=K-4): Ayrıntılı kazısı 1970 döneminde geliştirilmiş olan bu yapıtın ufak çapta bir "güney-girişi" olabileceğini zannetmiştik (krş. *Belleten XXXV* [1971], s. 342). 1971'de K-4 alanını tamamen açtığımız vakit bu kesimde herhangi bir girişin bulunmadığı ancak üç kazamatın yer aldığı (N-1, N-2, N-3), batıdaki zemini taş döşemesi iki kazamatın (N-1, N-2) dar bir kapı ile birbirine bağlantılı olduğu, doğudakinin (N-3) ise müstakil bir kazamat olduğu

ve N-2'den kale dahiline 0.95 m. genişliğinde bir kapı açıldığı tesbit edildi. N-1'de iki (SK 3, SK 4), N-2'de iki (SK 2, SK 5), N-3'ün güney bitişiğindeki açılması tamamlanmayan N-4 kazamatında da bir (SK 1) basit gömüye rastlandı. K-4'ün çok tahrip görmüş olması, yakın çevresinde müteaddit ok uçlarının meydana çıkması ve arazinin bu kesiminde düz oluşu Tilmen Kalesinin zaptı sırasında yoğun savaşın daha ziyade bu kesimde vuku bulduğunu muhtemel kılmaktadır. K-4 alanındaki belli başlı buluntular şunlardır: Tam ve parça olarak bazaltten 3, serpantinden 2 ve radyolaritten 1 balyoz, bazaltten 3 perdah taşı, serpantinden bir mekik(?).

c) *K-1'in kuzey yanındaki dış sura bitişik binada* (=F-binası):

1970'de açılmasına başlanan F-binasının kazısı tamamlandı. Dik dörtgen planlı olan ve iki mimarlık evre geçirdiği tesbit edilen bu binanın güney köşe kesimi Roma devrinde inşa edilmiş olan küçük çaptaki yapıların duvarları tarafından tahrip edilmiştir; buna rağmen en az yedi odalı olduğu anlaşılmaktadır ve anıtsal bir kazamat niteliğindedir. F-binasının güney köşesindeki oda içinde bir basit toprağa gömüye rastlandı (K-1/SK 1); ölü hediyeleri arasında yonca ağızlı bir testiciği, oniks taşından oval ufak bir boncuğu, küçücük bronz bir boncuğu, itinalı işçilikte başlı bir bronz iğneyi, şişe profilli pişmiş topraktan küçük bir kabı zikretmek isteriz; bu mezarın M.Ö. II. binyılının yarısına veya üçüncü çeyreğine ait olması muhtemeldir.

F-binasının kuzey duvarı; bitiminde, dışa doğru 1.20 m. uzunluğunda bir çıkıntı (=dış) yapmakta ve dik dörtgen planlı bir kulenin (T-2) merdiven-altı yapısına batı köşesinde bir kapı ile geçilmektedir. T-2'nin içi tamamen taş dolgudur, massifür. T-2'nin kuzeyinde bitişik olarak başka bir kazamat yer almaktadır.

d) *Kuzey dış-girişte* (=K-2): Esas itibarıyla 1970'de açılan K-2'nin kale içi ile olan bağlantısını aydınlatmak amacı ile arka kısımda (=güney) kazı yapıldı, bu kesimdeki 2 metreden fazla yoğun bir taş molozu kaldırıldı ve kapı kenarları ve köşeleri çok muntazam kesilmiş dik dörtgen prizması biçiminde bazalt blokları ile örülmüş olan K-2'nin eski evresine ait yolun taş döşemeli zemini açığa çıkarıldı; moloz içindeki ufak buluntular arasında pişmiş topraktan iki boğa rhytonu parçası, bir boğa figürünü parçası, "Suriye tipinde" pişmiş topraktan tüme yakın yassı bir idol anmaya değer. Aynı kesimde K-2'nin iç arkasına (güney) eğik olarak dayanan, plan vermiyen ve geç devre ait olduğu anlaşılan iki duvar kalıntısına rastlandı.

e) *İç surun merdivenli doğu-kapısı* (=K-5) kesiminde: Bu alanda girilen tamamlayıcı kazıda K-5'in tahrip görmüş olan kuzey kulelerinin ve kendisini daha iyi koruyan güney yönlerindeki kulelerinin planı aydınlatılmaya çalışıldı. Merdivenin güney bitişiğinde olan kule odasının içinde 2-2.5 m. kalınlığındaki yoğun yıkıntı molozu temizlendikten sonra K-5'in taş kaplı döşemesine inildi. Oda zeminindeki ufak taşlar arasında büyük boyutta bazalt bir ortostatın veya düzenli bir köşe taşı blokunun yatay vaziyete getirilip döşeme taşı olarak kullanılmış olması dikkati çekmektedir; bunun açıklaması, eski evrede fonksiyonu başka olan bir bazalt blokunun yeni evrede bir döşeme taşı olduğu suretinde yapılabilir ve eski evrede inşa edilen güney kulenin yeni evrede de bazı değişikliklerle kullanıldığını muhtemel kılar. K-5'in kuzey kesiminde ise eski evrenin yıkılan kulesinin yeni evrede tadil

edilerek inşa edilmiş olması mümkündür. Ancak bu kesimde yıkıntı çok şiddetli olduğu için eski evrenin kesin planının tesbiti olanağı elde edilememiştir. K-5 alanında gerek M.Ö. II. binyılının ilk ve gerek ikinci yarısına ait oldukları anlaşılan çeşitli küçük buluntuların ve keramik parçalarının meydana çıkması, bu merdivenli anıtsal iç-sur girişinin her iki evrede de Tilmen'in dış şehrinden sitadeline geçiş sağladığına tanıklık etmektedir.

f) *K-5'in hemen doğu önündeki sondaj*: Merdivenli girişin kronolojisini denetlemek için bu kesimde 2 x 10 m. boyutunda ve kuzey güney doğrultusundaki ufak bir alanda bir deneme çukuru açıldı. Merdivenin ilk basamağının hizasından itibaren 30-40 cm. derinliği olan bir yıkıntı molozu kaldırıldı ve onun altında çok şiddetli bir yangın tabakası görüldü. Yangın katının altında ise Eski Bronz III devrinin keramik parçaları (kırmızımtrak portakal renkli olanları v.s.) bulundu. Kısmen molozun, kısmen de Eski Bronz III evresinin içinde yer alan ve K-5'in güney kulesinin altından gelip kale dışına doğru gittiği anlaşılan irice taşlardan yapılmış üzeri taş örtülü bir kanal keza deneme çukuru içinde görüldü. Böylece, merdivenli iç-girişin eski evresinin hemen Eski Bronz devrinin sonunda ve Orta Bronz I başında inşa edilmiş olduğu belirlenmiş oldu.

II. İslâhiye bölgesindeki toprak araştırmaları: İslâhiye yöresinde giriştiğimiz kazılarda meydana çıkan keramiğin incelenmesini petrografik analiz metoduna göre yapmakta olduğumuz için, bulunan eski keramiğin kilinin çevredeki hangi kil yataklarından sağlandığını tespit amacı ile Sakçagözü, Zincirli ve İslâhiye Ovalarında dolaşarak usulü uyarınca toprak numuneleri alındı ve analizleri yapılmak üzere ilgili uzmana tevdi edildi.

III. Samsun bölgesindeki araştırmalar: 1958'den beri süregelen İslâhiye dolaylarındaki kazı ve araştırmalarımızı tamamlamak üzere bulunduğumuzdan yeni bir inceleme sahası olarak - Anadolu'nun bugüne kadar pek az araştırılmış muntakalarından biri olan - Samsun ve Sinop bölgesini seçtik. Bilindiği üzere, 1940-41 yıllarında K. Kökten tarafından yapılan istikşaf gezisinden ve T. Özgüç, N. Özgüç ve K. Kökten tarafından Kavak (Kaledoruğu), Tek(k)eköy ve Dünder-tepe'de gerçekleştirilmiş kazılardan bu yana Samsun bölgesinde arkeolojik hafriyata girişilmemiştir. Bu vesile ile, C. A. Burney'nin kuzey Anadolu'daki gezi programına Bafra ile Alaçam arasını da ithal etmiş olduğunu ve üç hüyükten topladığı topraküstü kalıntılarını sunduğunu (*Anatolian Studies* VI [1966], s. 179-203), W. Orthmann'ın ise Orta Anadolu'nun Eski Bronz Çağı keramiğini inceleyen eserinde (*Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Interanatolien*, 1963, s. 64 ve lev. 94) hem Samsun bölgesi kazılarının hem de Burney'in sonuçlarını değerlendirdiğini hatırlatalım.

Samsun Atatürk Müzesi Asistanı Arkeolog Nihat Sumer'in de heyetimize katılması ile bu dönemde önce, söz konusu kazı yerlerini inceledik, sonra da - zaman darlığı yüzünden - ancak Bafra ile Alaçam arasındaki sahayı sistematik araştırmaya tâbi tuttuk ve daha önce tanınan hüyüklerden Şirlektepe, İkiztepe, Gökçe-boğaztepe ile bir tümülüs olan Külcüler Tepesi'ne ilâveten Dedetepe, Kelbeştepe hüyüklerini ve Tepecik (Kolay)'daki düz yerleşmeyi ve Yürükler tümülüsünü yeni olarak tesbit ettik. Kareleme sistemine ve istatistik metoduna göre uyguladığımız bu topraküstü incelemelerimizin sonuçlarının açıklanması buradaki raporumuzun sınırlarını aştığından, ancak Bafra ile Alaçam ilçeleri arasında yeni bulduğumuz

yerleşmeleri – kesin etüdlerini henüz bitirmemiş olmamıza rağmen – çok kısa olarak tanıtalım:

a) *Dedetepe*: Bafra'nın kuş uçuşu 19.5 km. hafif kuzey-batısında olup doğal bir tepe üzerinde oluşmuş ufak çapta bir höyüktür. Üzerinden Eski Bronz ve Hitit çağı keramik parçaları topladık.

b) *Kelbeştepe*: Bafra'nın 4 km. kadar güney-doğusunda ve Dededağ köyünün batı yakınındadır (Eski Bronz I, Eski Bronz II, Hitit ve Roma).

c) *Tepecik (Kolay)*: Bafra'ya bağlı Kolay bucağının 1 km. kadar güney-doğusunda olup Kızılıрмаğın bir sekisi üzerinde kurulmuş bir düz yerleşmedir (M.Ö. II. binyılı, Roma).

d) *Yürükler tümülüsü*: Samsun'un kuş uçuşu 36 km. kadar kuzey-batısında ve Yürükler Köyü yakınındadır (Roma).

1971 dönemi incelemelerimize göre Bafra ile Alaçam arasındaki yerleşmelerin en önemlileri İkiztepe, Şirlektepe ve Alaçam'ın hemen güney ucundaki Sivritepe'dir. Fiziksel ve morfolojik konumlarına göre her üçünün de vaktiyle Karadeniz kıyılarında buldukları anlaşılmaktadır. Bunlardan en dikkat çekici olanı, – T. Özgüç, N. Özgüç ve K. Kökten'in de belirtmiş oldukları gibi – Bafra'nın kuş uçuşu 7 km. kadar kuzey-batısında ve Kızılıрмаğın da 1.5 km. batısında bulunan İkiztepe köyündeki höyüktür. Karadeniz'e bugünkü uzaklığı 7 km. olan ve Kızılırmak nehri'nin yüzyıllar boyunca getirdiği sel toprağı ile oluşan Bafra Ovası içinde yer alan İkiztepe Höyüğü ykl. ol. 320 (doğu-batı) × 425 (kuzey-güney) m.lik bir alan içinde teşekkül eden dört yükseklik üzerinde kurulmuş olup yoğun bir Eski Bronz ve Hitit iskânına sahne olmuştur. İkiztepe'den topladığımız Hitit çağı keramiğinin büyük bir çoğunluğu Eski Hitit çanak çömleği türündedir; bunlar arasında mahalli mahkûk bezekli olanlarının da görülmesi ayrıca ilginçtir. H. Otten'in Boğazköy menşeli bir Hitit tabletindeki (Bo 70/10) kayda dayanarak 1971'de Paris'de toplanan Uluslararası XIX. Assirioloji Kongresinde açıkladığı üzere (*Die Königin von Kaniš*, St. Bot. 17'de yayınlanacak) içinde nehir geçen ve deniz kenarında olduğu anlaşılan *Zalpuwa (Zalpa)* ülkesi acaba İkiztepe ve yöresi olarak tanımlanabilir mi? İkiztepe'nin yukarıda zikrettiğimiz coğrafi konumu bu kayda pek uymakta ve İkiztepe = *Zalpa* eşitliği muhtemel gibi gözükmektedir. Ancak böyle bir tahminin aydınlığa kavuşabilmesi için hiç şüphesiz mahallinde kazı yapılması gerekmektedir. Gelecek dönemde Bafra-Alaçam arasındaki istikşafa devam etmeyi ve kazmanın vurulacağı ilk yer olarak İkiztepe'yi seçmeyi öngörmekteyiz. Böylece, 1971'de giriştiğimiz topraküstü incelemelerine göre gerek Eski Bronz I ve gerek özellikle Eski Hitit çağında Orta Anadolu ile sıkı bir kültür benzerliğini tesbit ettiğimiz Samsun dolaylarının arkeoloji ve yerleşme tarihini açıklamak uzun süreli bir bölge araştırması projemizin amacını teşkil edecektir.

U. BAHADIR ALKIM

7 – Çavuştepe Kazısı 1971 yılı Çalışmaları:

Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına yürütülen Van Bölgesi Çavuştepe kazısı, 1971 yılında Temmuz başından Ağustosun sonuna kadar devam etmiştir.

Çavuştepe kazısı, üyelerimizden Prof. Dr. Afif Erzen'in başkanlığında Prof. Dr. Adnan Pekman, Asistan Taner Tarhan, Asistan Mehmet Özsaïd, Asistan Veli Sevin, Arkeolog - Desinatör Akif Dai, Desinatör yardımcısı Fırat Düzgüner, Arkeolog Oktay Belli, Arkeolog Yüksel Aytaç, Arkeolog Sait Başaran ve Uzman Mü-nire Ergin'den kurulu bir heyet tarafından yürütülmüştür.

1971 yılında yapılan araştırma ve kazılar, özellikle tahkimat mimarisi ve küçük buluntu yönünden çok verimli olmuş ve önemli sonuçlara varılmıştır. Bu dönemde Çavuştepe'de başlıca 3 yerde çalışılmıştır:

I. Uç kale: Güney sur (doğu kesim)

II. Tapınak: a) Kuzey koridorun güneyindeki 3 A No.'lu mekân,
b) Kuzey surlar (orta kesim),
c) Kuzey "büyük kule",

III. Saray : a) Kuzey surları (Saray güney koridoru kesimi),
b) Saray mutfak döküntüsü.

I. Uç Kale:

Güney sur (doğu kesim): 1965 ve 1966 kazı sezonlarında tamamen temizlenen, "merdivenler sahası"nın batısından itibaren doğu-batı yönünde uzanan sur trasesinin açılması işine bu yılki çalışmalar sırasında başlandı. Bu aynı zamanda kaleye giriş problemine ışık tutabilecek olduğundan ayrı bir önem taşımaktadır. Üzeri tamamen molozla örtülü olan sur trasesi, "merdivenler sahası"ndan itibaren batıya doğru takip edilmiş, yaklaşık olarak 17.00 m. uzunluğunda bir kısımla: 2 bastion ve 2 kurtin kesimi meydana çıkarılmıştır. Sur bedeninden 1.00 m.lik çıkıntılarla ayrılan bastionların genişlikleri 3.70 m. ve 3.75 m., kurtin kesimleri ise 7.40 m.dir. Mevcut taş beden yüksekliği, - anakayaya oyulan temel yuvalarından itibaren - 2.90 m.yi bulmakta ve bu yükseklik bazı kesimlerde 2.60 m.ye kadar düşmektedir. Buna paralel olarak - anakayanın tabii iniş çıkışları ile bağlantılı bir şekilde - 3-4 veya 5 taş sırası görülür. Bu kesimde surlar sağlam bir durumda korunmuş olup, kurtin kesimleri üzerinde kerpiç kısımla taş bedeninin intibakını sağlayan loyferler bulunmuş ve ortalama 0.20-0.30 m. yüksekliğini bulan kerpiç kısım meydana çıkarılmıştır. III No'lu kurtin kesiminin önünde ve II No'lu kurtin kesimi ile II No'lu bastionun birleştikleri köşeden başlamak üzere yassı kum taşlarından yapılmış ve merdiven şeklinde tertip edilmiş, biri 5, diğeri 6 basamaklı iki yatay payanda bu kesim surlarındaki zayıf noktaların zaman zaman desteklendiğini göstermektedir. Surun kerpiç kısmının ve bunun arkasındaki binaların yıkılmasından meydana gelen kalın moloz tabakasının içinde, III No'lu kurtin kesiminin önünde, muhtemelen kalenin içindeki bir yapıdan buraya düştüğü sanılan ve 1. sınıf bir işçilik gösteren bazalttan iki kitâbe parçası ve III No'lu bastion çıkıntısının önünde bulunan siyah taştan bir Urartu baskı mührü zikre değer buluntulardır.

II. Tapınak:

a) *Kuzey koridorun güneyindeki 3 A No'lu mekân*: Tapınağın batı kompleksini meydana getiren ve "Kuzey koridor" a açılan mekânlardan biridir. 1969 sezonunda meydana çıkarılan 4 No'lu mekânın doğusunda yer almaktadır. Kuzey-doğu köşesine 0.75 m. mesafede, 0.90 m. genişliğinde bir kapı geçidi ile "Kuzey koridor" a

açılmaktadır. Boyutları 5.65 m. (güney) × 4.30 m. (batı) olup, mevcut kerpiç duvar yüksekliği 3.70 m. (kuzey-batı köşesi), 3.60 m. (güney-doğu köşesi) ve 3.00 m. (güney-batı köşesi) arasında değişmektedir. Diğer mekânlarda olduğu gibi duvar kalınlıkları farklıdır: Kuzey = 2.00 m., güney = 1.50 m., doğu = 1.35 m., batı = 1.50 m.dir. Duvar tekniği – sözü geçen mekânların bir devamı olduğundan – aynıdır. Mekânın içinde 2.00 m. derinlikten itibaren kesif bir kül-kömür tabakasına rastlanması mekânın kuvvetli bir yangın sonucu harap olduğunu göstermektedir. 2.20 m. derinlikte ve esas yapı zemininden 0.90 m. yüksekte ikinci bir iskâna ait izlere rastlanmıştır. Yaklaşık olarak 1.00 m. kalınlığındaki kül + kemik + moloz tabakasının tesviye edilmesiyle meydana getirilmiş bulunan bu zemin üzerinde, mekânın kuzey-doğu köşesine yakın bir yerde, ağzı kapı çşiğine bakar durumda, çamur ve moloz taşlarından yapılmış, oval şekilli bir ocak yeri tespit edilmiş, etrafında bol miktarda büyükbaş hayvan kemiklerine rastlanmıştır. Taban küçük mıcır taşlardan müteşekkil olup, daha altta kaba taş blokaj yer almaktadır. Bu mekânda ele geçirilen keramik parçalarının % 80'i kaba hamurlu 2. sınıf "mutfak tipi", geri kalan % 20'si ise 1. sınıf tipik "Urartu kırmızısı" rengineki perdahlı kaplara aittir. Küçük buluntu olarak, bir kısmı yangından müteessir olmuş altın bir palmet biri alçı taşı, diğeri ise su mermerinden yapılmış iki süslü tekstil ağırışağı dikkati çekerler. Ayrıca çeşitli tiplerdeki bronz ok uçları ve taşları oksitlenerek amorf hale gelmiş mızrak uçları ele geçirilmiştir.

b) *Kuzey surlar (orta kesim)*: Tapınak sahasını kuzey yönden çevreleyen bu kesim surları doğu-batı aksında uzanan "kuzey" tahkimat sisteminin bir bölümünü teşkil ederler. Saray ve Tapınak kuzey surları üzerinde bu yıl yaptığımız yoğun çalışmalar sayesinde bu iki büyük kompleksi kuzeyden çevreleyen tahkimat sisteminin büyük bir kısmı açılmıştır. Tapınak kuzey surlarının batıya doğru açılmasına 1969 yılında başlanmış ve büyük bir kısım açılmıştı. Bu yılki çalışmalar sırasında 1969 yılında kalınan yerden, batıya doğru ortalama 30.00 m.lik bir kısımda; 3 bastion ve 2 kurtin kesimi tamamen meydana çıkarılmıştır. Sur bedeninden ortalama olarak 0.95 m.lik çıkıntılarla ayrılan bastionların genişlikleri 4.20 m. ile 3.60 m, kurtin kesimleri ise 7.30 m. ile 7.35 m. arasında değişmektedir. Edindiğimiz bilgiye göre, köy su savağı yapımı nedeniyle bu kesim surları yakın zamanda tahrip edilmiş olup, mevcut taş beden yüksekliği, – anakayaya oyulan temel yuvalarından itibaren – 2.65 m.yi bulmakta ve bu yükseklik bazı kesimlerde 0'a kadar düşmektedir. Buna paralel olarak – anakayanın tabii iniş çıkışları ile bağıntılı bir şekilde – 1-2 veya 3 taş sırası görülür. 1972 kazı sezonunda bu kesimde yapacağımız yoğun çalışmalarla Tapınak ve Saray kuzey surları birleştirip, buradaki tahkimat sistemi bütün ayrıntılarıyla meydana çıkarılacaktır.

c) *Kuzey "büyük kule"*: Saray güney koridoru ile Tapınak kuzey koridorlarının birleştiği dirseğin kuzey kesiminde yapılan çalışmalar sırasında, muhtemelen kuzey suruna sonradan eklenmiş büyük bir kulenin varlığı tespit edildi. Kulenin batı yüzünde yapılan çalışmalarla yaklaşık olarak kuzeye doğru 11.50 m.lik bir çıkıntı teşkil eden bir kısım meydana çıkarıldı. Büyük kule henüz tamamen açılmamış olup, gelecek yıl bu kısım temizlenip gün ışığına çıkarılacaktır.

Ayrıca bu kulenin doğusunda, sur dışında ve sura bitişik durumda, 400. m. genişliğinde, kerpiç duvarlarla çevrili bir mekânın varlığı tespit edilmiş ve henüz

tamamen açılmamış olan bu mekânın içinde ahşap tavan konstrüksiyonuna ait olduğu sanılan düşük kalasalara rastlanmıştır. Kuzey surlarının problemlı kısımlarından biri olan bu bölüm de, gelecek yılki çalışmalarla aydınlığa kavuşacaktır.

III. Saray:

a) *Kuzey surlar (Saray güney koridoru kesimi)*: Kuzey surlarının şimdiye kadar araştırılmamış olan ve büyükçe bir bölümünü teşkil eden bu kesim surları, saray güney koridoruna paralel olarak doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Üzeri tamamen toprakla örtülü olan sur trasesi, "Kral Burcu"ndan itibaren doğuya doğru takip edilmiş ve yaklaşık olarak 56.50 m.lik büyük bir kısım tamamen meydana çıkarılmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu kesim surları, Saray güney koridorunu kuzey yönde çevrelemekte ve aynı zamanda güney koridorun "kuzey teras"ının yer aldığı sahayı destekleyen bir istinat duvarı ve payanda vazifesini görmektedir. "Kral Burcu"ndan itibaren doğuya doğru 5 bastion ve 6 kurtin kesimi tamamen açılmıştır. Sur bedeninden ortalama olarak 1.00 m. lik bir çıkıntı ile ayrılan bastionların genişlikleri 3.52 ile 3.80 m., kesimleri ise 6.40 m. ile 6.90 m. arasında değişmektedir. Mevcut taş beden yüksekliği - anakayaya oyulan temel yuvalarından itibaren - 2.25 m.yi bulmakta ve bu yükseklik bazı kesimlerde 1.10 m. ye kadar düşmektedir. Bu paralel olarak - anakayanın tabii iniş çıkışları ile bağıntılı bir şekilde - 2-3 veya 4 taş sırası görülür. "Kral Burcu"na bağlanan 6 No'lu kurtin üzerinde ise taş beden kısmı tamamen yıkılmış olup sadece anakaya üzerindeki taş temel yuvaları kalmıştır. Tapınak kuzey ve Saray güney koridorlarının birleştiği dirseğin kuzey kesimlerindeki bu yılki çalışmalar sırasında tespit edilen "büyük kule" den itibaren batıya doğru 1 ve 4 No'lu kurtin kesimlerinde, taş beden üzerinde, kerpiç kısımla taş bedeninin intibakını sağlayan loyferler *in-situ* durumda ele geçirildi. Üzeri beyaz badanalı kerpiç beden tamamen yıkılmış olup, kazı sırasında taş beden önünde, bloklar halinde ve düşük olarak bulunmuştur. 4 No'lu kurtin kesiminin önünde kalınlığı yer yer 0.60 m. ye varan bir kül-kömür tabakasına rastlanmış, bu saha küçük buluntu bakımından verimli olmuştur. Muhtemelen istilâ sırasında Saray güney koridorunun yanması ve kuzey duvarlarının buraya yıkılması sonucunda meydana gelen bu tabaka içinden, üzeri kırmızı ve sarı renkli fresko parçaları, fazlaca okside olmuş demirden mızrak ve bronz ok uçları (2 adet İskit tipi), bronz çocuk bileziği (yılan başlı), bronz cımbız, zikre değer buluntulardır. Ayrıca bu kesimde yapılmış bir mücadelenin varlığını gösteren ve kurtin derzine dik olarak saplanmış demir mızrak ucu da (şöğüt yaprağı) buluntu durumu bakımından dikkati çeker. Yine bu kesimdeki kül tabakası içinde bulunan iki buluntu ise Urartu sanatı bakımından büyük önem taşırlar. Bunlardan biri kemikten bir amulettir. Bir yüzüne mühür baskısı şeklinde, muhtemelen bir hayvan üzerinde kollarını yukarıya kaldırmış tanrı figürü işlenmiştir. İkinci yüzde, kazanmak suretiyle yapılmış geometrik motifler yer alır. Yan yüzde Urartu çivi yazılı bir satır görülür. İkinci buluntu ise, bronzdan bir "araba tekerleği" modelidir. Muhtemelen, ahşap malzeme kullanılarak yapılmış bir "savaş arabası"nın tekerleği üzerine kaplanan bronz plakalardan biridir. 6 şualı olan tekerleğin diğer bütün detayları belirtilmiştir.

b) *Saray mutfak döküntüsü*: 1971 kazısı sezonunda etraflı bir şekilde incelenen bu kesimde önemli sonuçlara varıldı. Geniş döküntü tabakasının ortasından anakayaya kadar inen ve genişliği 4.00 m., derinliği ise 5.25 m. yi bulan bir kesit alınmış

ve bu alan ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu incelemeler sonucu, döküntü tabakasının, üstten itibaren 4 ana tabaka (I, II, III, IV) ihtiva ettiği anlaşılmıştır. Esaslı bir yangının izlerini taşıyan II. ve IV. tabakaların istilâcılara ait tahrip tabakaları olması gerekmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, kale, evvelki raporlarımızda da detaylı şekilde belirttiğimiz gibi, biri ikinci iskândan hemen sonra olmak üzere iki defa tahribe uğramış olmalıdır. II. ve IV. tabakalar arasındaki III. tabaka birinci istilâyı takiben yapılan kısa süreli ikinci iskânı göstermektedir. III. ve en alttaki IV. tabaka arasında 3 insana ait kemikler bulunmuştur ki, bu parçalar kalenin insafsızca tahrip edildiğini gösteren en emin belgeler olarak karşımıza çıkar. Bunlardan ilk ikisi, biri yetişkine, diğeri ise muhtemelen küçük bir çocuğa ait çene kemikleridir. Üçüncüsü tam durumda bir iskelettir ki, durumu bakımından da insanı hayrete düşürecek bir vaziyette *in-situ* durumda ele geçirilmiştir. Ellerin yüzüne kapamış olarak görülen bu iskeletin yanında hiç bir madenî savaş âleti ve zırh pulları gibi savunmaya yarıyan parçalara rastlanmamış olup, doğu-batı yönünde uzanmakta olan iskeletin batıya bakan kafatası ile omuz kemiği arasında ele geçirilen bu üç insana ait kemiklerin bir gömü ile ilgili olduğunu düşünmek yersizdir. Zira bildiğimiz üzere burası döküntü tabakasından müteşekkildir. İskeletlerin incelenmesi bizi bu konuda daha fazla aydınlatacaktır. Saray mutfak döküntüsü, her yıl olduğu gibi bu yıl da küçük buluntu bakımından çok zengin olmuştur. 2 adet baskı (taş), 1 adet baskı-silindir (taş) mühür, boncuklar, pişmemiş kilden, etrafı çivi ve hieroglif yazılı baskılı bir kil parçası, mızrak (demir), çeşitli tipte ok uçları (bronz), minik küpçükler, çeşitli kalitede tabaklar, üzeri bezekli ağırşaklar (taş) dikkati çeken buluntulardır.

Ayrıca bu yıl karayolları ekipleri tarafından yapılan yol yapımı çalışmaları sırasında Hakkâri-Gürpınar yolu üzerinde, Koyunyatağı adlı köyün yakınındaki tepeden, makineler tarafından toprak çekilmesi sırasında, iyi bir işçilik gösteren büyük kalker bloklar ve birtakım temellerin meydana çıkarılması üzerine bu alanda iki gün süren kısa bir araştırma yapıldı ve bu tepenin 1970 yılında Çermik adlı mevkide bulunan yapı gibi müstakil bir Urartu sivil yerleşmesi olduğu tespit edildi. Bu kısa çalışmalar sırasında, muhtemelen bir sulama tesisatına ait kehrizlerin varlığı meydana çıkarıldı. Açıkta kalarak tahrip olmasına engel olmak için, bu buluntu kompleksinin üzeri, ileride tekrardan ele alınmak üzere örtülmüştür*.

PROF. DR. AFİF ERZEN

8 — Acmhöyük'te 1971 Yılı Çalışmaları :

Kurumumuz, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi adına yürütülmekte olan Acmhöyük kazılarında, üyelerimizden Prof. Dr. Nimet Özgüç'ün başkanlığındaki heyet tarafından 1 Temmuz - 30 Ağustos 1971 tarihle-

* Yol yapımı çalışmaları sırasında bir raslantı sonucu meydana çıkarılan bu yeri tarafımıza anında duyuran Çavuştepe kalesi harabe bekçisi Mehmet Kuşman'a ve bütün Çavuştepe köylülerine, ayrıca muhafaza tertibatı alarak, çalıştığımız sürece bu mahalli kontrol altında bulunduran Gürpınar Jandarma kumandanı Teğmen Ahmet Arın'a dolayısıyla teşekkürü bir borç biliriz.

rinde devam edilmiştir. Bu mevsim kazı heyeti, Prof. Dr. Kemal Balkan (Filolog), Gürkan Toklu (Arkeolog), Asistan Uğur Silistreli (Arkeolog), Doğu Mermerci (Arkeolog), Aliye Öztan (Arkeolog), Mine Timur (Arkeolog), Cengiz Erol (Tekniker), Salâhattin Öztartan (Fotoğraf)'dan kurulu idi.

Kazılar üç alanda yürütülmüştür :

1 - Sarıkaya:

1966 yılındanberi kazısına devam ettiğimiz bu sahada, TA-U/45; RA-YA/44; PA-OA/41-42 ve MA-NA/47 plan karelerde, yani yanmış sarayın güney, doğu, kuzey ve kuzey-batı yönlerinde çalışıldı. Bütün yönlerde yapının taban seviyesine kadar inildi. Yanmış sarayın bu yıl temizlenen kısımlarının üzerinde de onun bazan duvarlarını, bazan da kesif şekilde cüruflaşmış enkazını temel olarak kullanan Hellenistik yapı katı mevcuttu. Helenistik yapılar, sarayın doğu ve kuzeydoğusunda sağlam zemin bulmak için çok derinlere inmiş, tabanın ve duvarlarının tahribine sebep olmuştur. Sağlam planlarını tespit edemediğimiz Helenistik yapılardan bol miktarda seramik derledik.

Sarıkaya'nın ikinci yapı katını temsil eden yanmış sarayın kuzey koridorunun ve "Bulle odası"nın kazısı tamamlandığı gibi, doğu avlusunun da sağlam kalan kısımları açığa çıkarıldı. Bulle odasında bulunan Assur ve Suriyeli kırallara ait (Şamşi-Adad, İahdunlim'in oğlu veya kızı) mühür baskılarını taşıyan bullelerin yardımı ile M.Ö. 18. yüzyıla aidiyeti kesinleşen ve Anadolu'nun bu devirde en sağlam korunmuş yapısını teşkil eden sarayın esas kısmının kazısı tamamlanmış, onu üç taraftan çeviren avlunun büyük kısmı da açığa çıkarılmıştır. Binanın esas girişi kuzeyindedir. Bu kapıya açılan kuzey koridorunun doğu ucunda bu mevsim tespit ettiğimiz kapı, saraya çeşitli yönlerden girildiğini göstermektedir. Achemhöyük sarayının en şayanı dikkat özelliği, bir defada planlanmış olmasıdır. Binanın güney tarafı höyüğün kenarına kadar uzanmış olup, ovaya ve eteklerdeki şehre nazır bir durumdadır. Doğu, kuzey ve batı kısımlarının ise birbirine eşit olmayan mesafelerdeki taş kaidelere ve kömürleşmiş direk kalıntılarına göre revaklı bir avlu ile çevrilmiş olduğunu tahmin etmekteyiz. Bu kısımlardan temizlenen enkaz, esas yapıya bakınca çok zayıftır, fakat tabanları odalarındakinden farksızdır. Tahrip sahası da dikkate alınır, Achemhöyük yanmış sarayının en az altmış odalı monümantal bir yapı olduğu anlaşılır. Bina, çağdaşı resmî yapılara bakılınca, çok sayıda eser de vermiştir. Bol miktarda bulunan çivi yazılı ve yazısız mühür baskılı bulleler, fildişi eserler, tabii kristal ve obsidien vazolar, taş kaplar, bakır külçeler, dört tekerlekli tunç araba, silâhlar, altın eşya, elbise parçaları, kapaklı vazolar, çanaklar, küpler saray eşyasının çeşidi hakkında değerli bilgiler sağlamamıza yardım etti. Achemhöyükle sıkı münasebetini tespit ettiğimiz Mari sarayı'nda raslanan mutfaklar, banyo daireleri, dersaneler gibi bölmeler Sarıkaya sarayında bulunmamıştır. Bu tür bölmelerin sarayımızda da var olduğunu, ve bilhassa mutfak ve onunla ilgili eşyanın avlunun karşı tarafında bulunacağını ümit etmekteyiz.

Achemhöyük sarayının Kaniş'deki çağdaşının Warşama'nın sarayı olduğu her iki sarayda yapılan son araştırmalarda kesinlikle öğrenilmiştir.

2 – Hatipler Tepesi:

Bu tepe, höyüğün kuzey-batı kısmındadır. Hatipler Tepesinin en yüksek noktasının batısına raslıyan ve köylüler tarafından toprak almak üzere açılan büyük çukurda, 1969 yılında bir sondaj yapmış, küple dolu bir odaya raslamıştık. Bu yıl bu alanda geniş çapta kazıya başladık. Burada modern mezarlık yanmış bir eski binanın üstünde kurulmuştur. Mezarlar bazı duvarların tahribine sebep olmuşsa da, binanın ayrıntıları yanmış saraya bakınca daha iyi korunmuştur. Bugüne kadar on odasını açtık. Bunlardan beşi küplerle dolu olan erzak depolarıdır. Bu depolardan üçü kuzey-batıda, ikisi güney-batıdadır. Binanın inşa tarzı yanmış sarayın aynıdır. Yani bir sıra iri ve yassı taşdan hazırlanan temel üzerinde kısa ağaçlar, traversler şeklinde sıralanmış, dikmeler, traversler üzerine atılan ufki hatıllarla, köşe direklerine bağlanmıştır. Meydana gelen çerçevenin içi kerpiçle örülmüştür. Binanın geçirdiği şiddetli yangın sebebiyle, kesif cüruf kitleleri meydana gelmiştir. Odalarda bulunan kapaklı vazolar ve kapakları, ve bunlardan daha önemli olarak sarayda bulunan mühür baskılarının aynı taşıyan bulleler, bu resmî yapıyı da M.Ö. 18. yüzyıla tarihlememizi mümkün kılmıştır. Büyük bir ihtimalle Hatipler Tepesindeki yapı sarayın depolarıdır.

3 – Höyüğün güneyinde resmî olmıyan yapıların bulunduğunu tahmin ettimiz alanda ilk araştırmalara başladık. Burada da ilk yapı katının Sarıkaya'daki yanmış sarayla çağdaş olduğunu gördük. Yangınla tahrip edilmiş olan bu özel yapılarda taş ve ağaç çok az miktarda kullanılmıştır. Bu sebeple yapılara ait duvarlardan ancak izler korunmuştur. Taban seviyesinde toplanan çanak çömlek Kanış Karumunun Ib katında bulunanlara benzemektedir. Siyah bir bulleye basılmış olan bir damga mühür aynı yanmış Sarayda bulunmuştur. Tabanda ele geçirilen madenî eserler, bu bölgenin de saray olduğu gibi, maden bakımından zenginliğine işaret etmektedir.

NİMET ÖZGÜÇ

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ'NİN 1971
ÇALIŞMA RAPORU

Basımevimiz bu yıl, her yıldan daha yoğun bir çalışma evresini tamamlamıştır. Basımevimiz bu yıl geçen yıldan 1.525.472,47 Lira fazlasıyla 8.676.369,82 Liralık işçilik cirosu yapmıştır. Artış oranı % 21.33 dür.

Brüt gelir artışına mukabil, giderlerimizde de önemli artışlar olmuştur. Gider toplamımızın incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, üç ana bölümde topladığımız bu masraflar geçen yıla nazaran şöyle gerçekleşmiştir:

	1970	1971	Artan miktar	Artış oranı
Amortisman	565.928,07	815.995,40	250.067,33	% 44.19
Personel	3.833.159,66	4.474.964,66	641.805,00	% 16.74
İşletme Giderleri	1.640.108,72	2.089.293,48	449.184,76	% 27.39
Kâr	1.111.700,90	1.296.116,28		% 16.59

Görüldüğü gibi giderlerde önemli artışlar olmuştur. Bunun nedenlerini şöyle özetleyebiliriz:

a) *Amortisman*: Bu bölümdeki artış, yıl içerisinde kapasiteye katılan Web Ofset ve Linofilm makinelerinin amortismanları ve Maliye Bakanlığınca 1971 yılı son ayında yapılan değişikliğe uyularak amortisman oranlarının yükseltilmesi dolayısıyla bu yıl 250.067,33 Lira daha fazla amortisman ayrılmasından ileri gelmiştir.

b) *Personel Giderleri*: Yıl içerisinde yapılan ücret ayarlamaları, emekli olan işçilerimize verilen tazminatlar, yeniden kurulan Web Ofset ve Linofilm bölümleri dolayısıyla ihdas edilen kadro nedeniyle, personel giderlerinde 641.805,00 Liralık bir artış olmuştur.

Nisan 1971 de biten toplu sözleşmenin yerine yeniden yapılan sözleşme ancak Şubat 1972 ayında imzalandığından Nisan-Aralık 1971 aylarına ait sözleşme zamları 1971 içinde ödenmeyip 1972 hesaplarına girmiştir. Bu bakımdan, bu bölümde 1972 yılı hesaplarına önemli bir sıçrama olacaktır.

c) *İşletme Giderleri*: Gerek işletme malzemesi fiyatlarındaki, gerekse geçen yıla oranla cirodaki artışın doğal sonucu olarak bu bölümde 449.184,76 Liralık fazla gider olmuştur.

d) Yukarıdaki üç bölümde belirtilen giderlerin toplamı geçen yıla oranla 1.340.879,89 Lira fazla olmasına rağmen, kârımızın % 16.59 oranında 184.415,38 Lira artması memnuniyet verici bir sonuçtur.

Genel giderlerin ve kârın brüt gelire oranı şöyledir:

	1970	1971
Amortisman	% 7.9	% 9.4
Personel Giderleri	% 53.6	% 51.6
İşletme Giderleri	% 22.1	% 24.1
Kâr	% 15.6	% 14.9
	% 100.0	% 100.0

Bu tabloda oranlarda önemli bir değişiklik olmadığı, kârda binde 7 bir azalma olduğu görülmektedir.

Sermayeye oranla kârın durumu, yani verimlilik ise şöyledir:

Net Kâr	1.296.116,28
	= % 21.6
Sermaye	6.000.000,00

Bu oran, Basimevimizin işletme politikasına gayet uygun olduğundan, 1971 yılı çalışmalarını başarılı saymak gerekir.

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ YÖNETİM KURULU

DENETLEME KURULU RAPORU

TÜRK TARİH KURUMU YÜKSEK GENEL KURULUNA

Sayın Kurulunuzca bizlere verilen denetleme görevi icabı olarak Türk Tarih Kurumu ile Türk Tarih Kurumu Basımevi'nin 1971 yılı bilançoları defter kayıtları ile birlikte incelenmiş ve 1970 yılı bilançolarında yazılı kıymetlerin 1971 yılının ilgili hesaplarına devrolunduğu, yıl içerisinde yapılan harcamalar ile muamelelerin Yönetim Kurulu kararlarına ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütüldüğü tespit olunmuştur.

Kurum ve Basımevi'ne ait defter ve kayıtların muntazam, muamelât ve mevcudatı bunlara muvafık olduğunu, Yüksek Kurulunuzun tetkikine sunulan 1971 yılı bilançoları ile kâr ve zarar cetvelinin yine bu kayıt ve vesikalara dayandığını arz ve tasdik edilmesini rica ederiz.

DENETLEME KURULU

PROF. DR. MÜNİR AKTEPE
T. T. K. Üyesi

PROF. DR. FIKRET İŞILTAN
T. T. K. Üyesi

FAKİHE ÖYMEN
T. T. K. Üyesi

ESİN SANKUR
Türkiye İş Bankası
Muhasebe Müdürü

T Ü R K T A R İ H K U R U M U ' N U N 1 9 7 1 Y I L I
B İ L Ä N Ç O S U

A K T İ F

KASA	298.212,63
BANKALAR	112.083,78
108.560,07 İş Bank. 6635	
3.523,71 Merkez B. 350902010	
BANKA HİSSE SENETLERİ	350.000,—
DEMİRBAŞLAR	2.465.756,48
878.118,02 Kurum	
1.557.388,96 Kitaplık	
30.249,50 Kazı	
AMBAR	4.566.242,50
BELLETEN	2.451.550,—
YAYIN VE FOTO GEREÇLERİ	147.284,05
129.475,01 Yayın Gereçleri	
17.809,04 Foto "	
TAKIM AVADANLIK	138.092,49
BORÇLULAR	362.751,11
4.874,90 Kredili satışlar	
57.072,36 Muhtelif Borçlular	
19.873,79 Kazı avansları	
3.653,— Basılmakta olan eserler	
83.727,18 Telif ve Tercüme	
4.323,10 Ciltleme masrafları	
21.070,78 İlmî Araştırma-Konferans	
38.446,56 İç Kitapçılar	
96.684,44 Dış Kitapçılar	
33.025,— Mensuplar avansı	
BASİMEVİ CARİ HESABI	8.792.025,84
BASİMEVİ SERMAYESİ	6.000.000,—
TAŞINMAZ DEĞERLER	8.717.242,79
ALACAK SENETLERİ	95.000,—
TOPLAM	<u>34.496.241,67</u>

P A S İ

GENEL VARLIKLAR	15.404.696,0
SATILACAK KURUM YAYIN- LARI	7.017.792,5—
KANUNİ KESİNTİLER	45.614,8—
9.814,73 S. Sigorta Primleri	
35.800,10 G. Vergisi	
EMANETLER	1.930,—
ALACAKLILAR	205.504,2
71.479,69 Muhtelif	
134.024,52 Dış Kitapçılar	
BELLETEN ABONELERİ	1.982,50
TEMİNATLAR	1.525,—
BANKALAR	6.303.206,60
741.779,56 İş Bank. 20184	
5.561.427,04 İş Bank. 82555	
İHTİYAT FONU	5.513.990,0

31. 12. 1971

Muhasebeci
U. Süsoy

Genel Müdür
ULUĞ İÇDEMİR

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S İ M E V İ
1971 YILI KÂR ve ZARAR TABLOSU

D E R L E R

AMORTİSMANLAR	815.995,40
PERSONEL GİDERLERİ	4.474.964,66
Ücretler	2.927.443,68
Muv. İşçi Ücretleri	243.741,04
Fazla Mesailer	356.902,83
Tazminatlar	108.501,90
İkramiyeler	81.296,20
Sosyal Yardımlar	367.678,50
Sos. Sig. İşveren His.	389.400,51

İŞLETME GİDERLERİ 2.089.293,48

Işık	24.737,82
Kuvvet	56.915,65
Su	42.651,10
Isıtma	12.703,28
Sigorta	35.960,18
Faizler	618.829,68
Malzeme	563.068,03
Tamir Revizyon	222.762,83
Diğer Giderler	511.664,91

KÂR 1.296.116,28

8.676.369,82

G E L İ R L E R

İŞLETME GELİRLERİ	7.806.520,65
Baskı İşleri Gelirleri	6.957.759,01
Envanter	848.761,64
KLİŞE İŞİ GELİRLERİ	403.136,08
BIÇAK BİLEME GELİRLERİ	18.173,90
SAİR GELİRLER	377.139,48
KIRPINTI KAĞIT	71.399,71

8.676.369,82

Muhasebeci
EROL ÜSTÜN'AR

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ
1971 YILI BİLANÇOSU

AKTİF

SABİT KIYMETLER 15.713.873,31

Bina 1.120.962,16
Demirbaşlar 13.323.376,15
Arsa 1.269.535,00

BAĞLANMIŞ KIYMETLER 1.184.343,02

Depozitolar 7.835,00
Geçici Aracı Hesaplar 641.892,11
Tasarruf Bonoları 9.330,00
Akreditifler 525.285,91

İŞLETME KIYMETLERİ 2.341.326,20

Ambarlar 2.341.326,20

KISA VADEDE PARAYA

ÇEVİRİLEBİLEN KIYMETLER 4.037.950,84

Müşteriler 3.076.666,46
Borçlular 723.505,08
İş Avansları 104.000,00
Emanetler 1.779,30
Senetler 132.000,00

EMRE ÂMADE KIYMETLER 80.567,86

Kasa 30.999,50
Bankalar 49.568,36

23.358.061,23

NÂZİM HESAPLAR 1.759.644,21

Teminat Mektupları 1.759.644,21

25.117.705,44

PASİF

SERMAYE 6.000.000,

İHTİYATLAR ve FONLAR 4.308.675,

Yetiştirme fonu 185.338,04

Birikmiş Amortis. 4.123.337,06

UZUN VADELİ BORÇLAR 8.792.025,

T. Tarih Kurumu 8.792.025,84

KISA VADELİ BORÇLAR 2.961.244,1

Müşteri Avansları 787.914,95

Alacaklılar 1.112.434,29

Kanunî Kesintiler 154.189,59

Emanetler 16.030,64

Senetler 260.000,00

Geçici Aracı Hesaplar 3.842,32

Bankalar 626.832,22

KÂR - ZARAR HESABI 1.296.116,2

1971 Yılı Kârı 1.296.116,28

23.358.061,2

NÂZİM HESAPLAR 1.759.644,2

Teminat Mektupları 1.759.644,21

25.117.705,4

Muhasebeci
EROL ÜSTÜN'AR

